

UPPSALA
UNIVERSITET

Handledning för uppsatsskribenter i retorik

Avdelningen för retorik
Litteraturvetenskapliga institutionen
Uppsala universitet, 2015

Jon Viklund

Innehåll

Förord 3

1. Att komma igång 4

Att finna ett ämne 4

Att skriva pm och att bedöma en forskningsidé 6

Teori och metod 7

Tidigare forskning 10

2. Praktiska bestämmelser kring handledningen 12

Handledningens upplägg 12

Relationen till handledaren 13

Exempel på handledningsplan 14

3. Hänvisningar 15

Citat, parafraas och källhänvisningar i brödtexten 16

4. Fotnoter/slutnoter 17

Fotnotens kommunikativa funktion 18

Tryckta källor 18

Otryckta källor 22

Digitala källor 24

Filmer, tv- och radioprogram 25

Andrahandskällor 26

Hur gör man med skrifter som saknar fullständig bibliografisk information? 26

Latinska förkortningar i källhänvisningar 27

Hänvisningar till antika källor med standardiserade kapitel- och bokindelningar 28

5. Käll- och litteraturförteckning 29

6. Uppsatsens språk 31

Vanliga språkproblem 33

7. Riktlinjer för uppsatsens utformning 37

8. Opposition och examination 39

Inlämning av uppsatsen 39

Checklista inför inlämningen 40

Opposition 40

Kriterier för en väl genomförd opposition 41

Efter ventileringen 41

Betygskriterier uppsats, Retorik C 43

9. Vidare läsning 44

Handböcker och antologier om retorikvetenskaplig teori och metod 44

Lexikon och uppslagsböcker i retorik 45

Tidskrifter av intresse för retoriker 46

Uppsatshandledning och formalia 47

Språk och grafisk utformning 48

Förord

Denna handledning är skriven för C-uppsatsförfattare i retorik, men den kan även selektivt användas på andra nivåer. Dess syfte är att ge en utförlig och lättillgänglig mall för hänvisningar och formalia. Dessutom är ambitionen att ge råd inför de delar av arbetet som ibland uppfattas som svåra: att välja ett lämpligt ämne, att beskriva metod, att söka efter litteratur, etc. Handledningen innefattar instruktioner som sträcker sig från att skriva ett pm till att opponera på en uppsats. Här samlas även information om exempelvis villkoren för handledningen och betygskriterier. Läs igenom dessa avsnitt inför kursstarten.

Denna handledning behandlar såväl uppsatsens innehåll som dess form. Självklart är själva analysen, den teoretiska medvetenheten och metodiska stringensen samt förmågan att ta hänsyn till och kritiskt värdera tidigare forskning det viktigaste. Men formalia är inte bara en formsak. Slarvigt språk och brister i citat och hänvisningar inverkar på presentationen av resultaten och påverkar läsarens bedömning av uppsatsen. Vår rekommendation är därför att du redan från början gör dig bekant med de riktlinjer och den mall som gäller för uppsatsskrivandet. Därigenom får du sedan mer tid åt det väsentligaste i arbetet.

1. Att komma igång

Att finna ett ämne

Den angelägnaste uppgiften under uppsatskursens första veckor är att finna ett bra forskningsämne. Utnyttja tiden väl. Diskutera med kursare och lärare. Det är förstås ingen nackdel om du kan dra nytta av intressen, tidigare erfarenheter och kunskaper eller av tillgången på ett visst material. Men ämnet ska vara tydligt förankrat inom retorikvetenskapen, dvs. hämta frågeställningar, begrepp och metoder från retorisk teori och tidigare forskning. För en inblick i vad som sker inom forskningsvärlden, bläddra gärna igenom retoriska tidskrifter som *Rhetorica Scandinavica*, *RetorikMagasinet* (populärvetenskaplig), *Quarterly Journal of Speech* och *Rhetorica* (se listan under Vidare läsning). Det bästa är nog att själv tänka över vilka problem – exempelvis dagsaktuella, historiska, teoretiska – som känns angelägna att undersöka med retoriken som utgångspunkt.

Seminarier erbjuder möjligheten att presentera ett ämne, och det som därefter ska skrivas kommer du att kunna diskutera tillsammans med lärare och andra studenter. Vi rekommenderar att uppsatsen skrivs individuellt. Man får mer ut av kursen om man självständigt tar ansvar för hela uppsatsen. Samarbete är möjligt, men måste då regleras noga så att handledare och examinator kan se vad varje student har gjort.

Genom uppsatsarbetet ska studenten förvärva fördjupade kunskaper om teori och metod inom ”ett självständigt valt ämnesområde”, står det i kursplanen. Men handledare och andra lärare kan – och ska – ge råd i valet av ämne. Institutionen delar som regel inte ut några färdiga ämnen, men vi kan hjälpa till i arbetet med att utveckla uppsatsidéer. Vi ser gärna att studenter väljer ämnen som ligger inom våra forskningsområden och/eller inom ämnen som vi allmänt betraktar som outforskade. En lärare som forskar om demokratiseringen av Sverige kan t.ex. uppmuntra studenter att studera en enskild riksdagsdebatt. I ett större forskningsprojekt om lovtalens retorik kan det vara värdefullt med delstudier om t.ex. bröllopstal i ett visst sammanhang. Kanske menar en lärare att smädelsens retoriska funktion är alltför outforskad i offentlig debatt. Sådana råd kan vara värdefulla inte minst om tiden går och idétorkan är stor. Men ansvaret att välja ett ämne ligger först och sist på dig som student.

Vad för slags ämnen kan du då välja och vad bör du särskilt tänka på när du gör dina val? Du kan exempelvis välja ett teoretiskt ämne. En vanlig ingång i ett teoretiskt fält är att studera användningen av ett visst begrepp, en studie som kan vara historiskt inriktad (termen ”sprezzatura” i Castigliones *Il cortegiano*), eller samtida (begreppet ironi i moderna retoriska handböcker). Tänk på att en teoretisk utredning ofta får ett större värde när den kan för-

ankras i en analys där en hypotes kan prövas mot ett visst material. Utgångspunkten för ett ämne kan också gärna vara ett problem som du är engagerad i och som kan diskuteras genom retorisk kritik: maktspråk, retorik och propaganda, retorik och genus. Du kan med fördel välja ett ämne med utgångspunkt i andra kurser som du har läst, t.ex. Retorik och didaktik eller Mediernas retorik.

Paradoxalt nog är uppsatser om tal relativt ovanliga, trots att vi lever i en tid där tal av politiska ledare och andra offentliga personer ofta spelar en avgörande roll för opinionsbildningen. Det kan ligga ett stort intresse även i sådan ”traditionell” retorisk kritik, bara den bygger på intressanta frågeställningar. Ett sätt att vinna ny kunskap är att t.ex. jämföra olika talarkulturer. I vilken utsträckning används och vilken roll spelar berättelsen i olika sammanhang? Uppsatser om offentliga tal har inga problem med att hitta material, utan utmaningarna blir snarast att avgränsa och finna intressanta ingångar.

Retorikhistorien är en annan kontinent av utforskat material. Välj en retorisk situation (t.ex. mordet på Axel von Fersen) och diskutera ett historiskt material (t.ex. tidningsdebatten vid denna tid). En sådan diskussion kan gå från beskrivning till både historisk och teoretisk insikt: vilka slags talhandlingar präglade eller skapade en viss situation; hur uppstår ”retorik” och vad fyller den för en funktion? Eller studera retoriska handböcker under en viss period (vad gavs ut? vilken retorisk tradition ingår de i? hur förändras de? etc.). Eller välj ett historiskt perspektiv som problematiserar makt och kön, t.ex. i en diskussion om hur – eller huruvida – retoriken som en manligt konstruerad diskurs har påverkat kvinnors möjligheter att delta i offentligheten under en viss period (exempelvis de första kvinnorna som kom in i riksdagen 1921). Listan över ämnesområden kan göras mycket lång: interkulturell retorik, vetenskapens retorik (*Rhetoric of science* eller *Rhetoric of inquiry*), samtal och debatter, argumentationsanalys (logosargumentation, argumentation genom känsla, topik, fallasier etc.) retorik och litteratur, metastudier av retorikämnet, retorik och performans (actio, memoria), etc.

Försök att i tanken pröva ditt ämne innan du bestämmer dig. Hur ser dina möjligheter ut att komma fram till ny kunskap, att presentera ett nytt perspektiv på ett ämne eller på ett visst material? Är de troliga resultaten alltför förutsägbara? Då kanske uppsatsen blir ointressant. Något man alltid måste fråga sig är om retorikens teorier och metoder tillhandahåller de bästa perspektiven för det ämne du vill undersöka. Den klassiska retoriken kan ju i princip beskriva och från sina synpunkter förklara all form av kommunikation, men därmed är det inte sagt att resultaten av en sådan undersökning blir intressanta. Det vanligaste problemet i uppsatser är bristande precision av frågeställningarna och illa gjorda avgränsningar, vilket

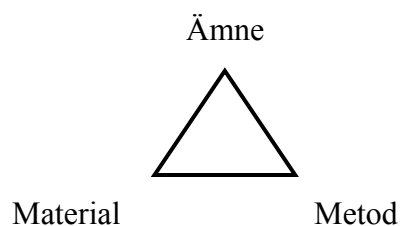
ofta har att göra med ämnesvalet från början. Många studenter tar på sig alltför stora uppgifter med ett alltför vittomfattande syfte. När du väljer ämne, så försök alltså att begränsa dig till en uppgift som är möjlig att genomföra på de få månader som står till buds, och be gärna din handledare att bedöma just detta. Det är bättre att säga mycket om något litet än att säga litet om mycket.

Att skriva pm och att bedöma en forskningsidé

Förslaget till ämne ska presenteras i form av ett pm, omfång 1–2 sidor. Utifrån dessa dokument utses en handledare, och tillsammans med din handledare går du sedan vidare i arbetet. Pm:et ska kortfattat beskriva din forskningsidé så att läsaren ska kunna bedöma dess genomförbarhet och relevans. Även om du ännu är osäker på ditt ämnesval – även här efter kan du förstås ändra ditt ämne om det visar sig svår genomförbart – är det därför viktigt att vara så utförlig som möjligt. Tänk över följande punkter när du ska presentera din idé:

- **Ämnet** och utgångspunkter för ämnesvalet: bakgrunden till ämnet, formulering av det problem som du vill diskutera (**problemformulering**).
- **Tidigare forskning** och rådande uppfattning. Vad finns redan skrivet om ditt ämne, eller vilka uppfattningar är rådande om det ämnesfält du vill behandla. Hur förhåller sig din egen forskningsidé till den tidigare forskningen eller den allmänna uppfattningen? I vilken mån är det möjligt för dig att korrigera den rådande uppfattningen eller att tillföra något till den?
- **Syfte**: en koncis formulering av forskningsidén. Specifika forskningsfrågor?
- **Material**: Hur ska det avgränsas? Är det tillgängligt?
- **Teori och metod**: Vilken typ av analys krävs för att svara på dina forskningsfrågor? Vilka teoretiska perspektiv kan vara användbara för att belysa ämnet? Vilka typer av begrepp kommer att stå i centrum?
- **Är undersökningen intressant (för andra än dig)?** Svarar den mot ett problem som en retorisk analys kan belysa? Är retoriken särskilt väl ägnad att undersöka detta problem?

Att uppskatta ett ämnes ”intresse” och relevans är inte lätt, och att bedöma dess genomförbarhet kräver ofta en viss erfarenhet av uppsatsskrivande och forskning. Det är därför viktigt att ta in synpunkter från andra studenter och inte minst från handledaren. Grovt sett bedömer man ett ämne mot bakgrund av den så kallade ”triaden”:

Syfte och forskningsfrågor, teser och tänkta slutsatser revideras som regel under arbetets gång, men triadens grundläggande byggstenar bör vara klara när arbetet inleds. Det valda ämnet bör svara mot en eller flera relevanta och intressanta problemformuleringar. De forskningsfrågor som hämtas därifrån ska riktas mot ett välavgränsat material som i sin tur är representativt för det du vill undersöka. Metoden ska till sist vara vald så att den passar både ämne och material. Märk väl att ”metod” här används i en övergripande mening som inkluderar val av frågeställningar, teori och begrepp, hur man avgränsar materialet, osv. (Se vidare följande avsnitt.)

Är du t.ex. intresserad av gravdiktning under 1700-talet? Ämnet är för stort, men kan begränsas genom en inriktning på några av Bellmans gravdikter, som dessutom är lättillgängliga. En frågeställning måste formuleras, och kanske är du intresserad av hur döden gestaltas under denna tid. Med vilken topik beskrivs döden av Bellman i dessa tillfällesdikter? Använder han ett genomgående bildspråk eller kan man finna skillnader i de olika dikternas bildspråk? Metoden har därmed delvis ringats in: topik- och stilanalys. Men därutöver bör man ta hänsyn till den tradition Bellman skriver inom: gravdiktningen som ämne har ju att göra med genre – den demonstrativa genren, och särskilt grav- och sorgediktningen – och frågan om topoi och bildspråk bör nog relateras till genrefrågan.

Teori och metod

Gränsen mellan teori och metod är inte knivskarp inom humanvetenskaperna, och den specifika frågan vad som utgör *retorikvetenskaplig* teori och metod har inget entydigt svar. Metoden anger författarens tillvägagångssätt för att svara på de frågor som uppsatsen ställer till materialet. Ämnet kan vara statsministerns ethos under nationella trauman. Vad förväntar vi oss av våra ledare? Och hur framställer statsministern sin egen person – sina känslor, sin beslutsamhet osv. – i en tid av djup kris? Materialet skulle kunna vara kommentarer på ledar- och debattsidor samt uttalanden av statsministern i samband med krisen. Metoden är *hur* du använder materialet för att besvara dessa frågor.

Metoden brukar av pedagogiska skäl skiljas från uppsatsens teoretiska perspektiv. En teori inom retorikvetenskapen kan vara övergripande system för kommunikation som

t.ex. Aristoteles retorik, Perelmans nya retorik eller Kenneth Burkes dramatism-teori, men det kan också handla om ett annat teoretiskt perspektiv – t.ex. marxism, feminism, dekonstruktion – som används för att fördjupa den retoriska analysen. Det vanligaste är att uppsatsen beskriver de specifika aspekter av retoriken som kommunikationsteori som den inriktar sig på, exempelvis den teori om *agency*, ethos, genre, eller ironi som man kan tänkas utgå ifrån i en analys. Observera att inledningens beskrivning av teoretiska perspektiv är avsedd för din uppsats centrala teoretiska utgångspunkter. Teorier som inte åberopas eller på annat sätt är vägledande i uppsatsens analyser bör inte ta upp plats i inledningen.

Det är inte ovanligt att en uppsatsförfattare bekymrar sig för metodbeskrivningen i slutet av uppsatsarbetet. Man står med en uppsats som är metodiskt stringent genomförd och som har teoretiskt välreflekterade analyser. ”Men vad har jag egentligen använt för metod?” Osäkerheten kan komma sig av att föreställningen om humanvetenskaplig metod blandas samman med metodförståelsen inom naturvetenskapliga, experimentella eller allmänt mera positivistiska vetenskaper. Denna osäkerhet tar sig ibland uttryck genom ganska vaga beskrivningar som antingen mest är ägnade att skilja uppsatsen från sådana vetenskaper eller att ge metoden en abstrakt beskrivning som i alla fall ger sken av verklig vetenskaplig grund. Det kan t.ex. stå att metoden är ”kvalitativ”, och att den egna vetenskapliga grundhållningen är ”hermeneutisk”, eller att materialet har bearbetats huvudsakligen ”induktivt” eller ”deduktivt”. Sådana påpekanden är sällan av intresse. *Alla* uppsatser som skrivs i retorik är uttryck för en form av hermeneutiskt arbete, och alla dessa analyser presenterar kvalitativa (i motsats till kvantitativa) resultat. Uppsatser i retorik presenterar för det mesta textanalyser av olika slag där målet är att genom tolkningar få större förståelse för komplexa sammanhang och uppnå en större kunskap om fenomenet i samhället och kulturen. Det är i första hand dessa analyser som ska beskrivas och inte de vetenskapsteoretiska premisserna. Kort sagt är det dina konkreta val som läsaren har nytta av att känna till: Vilken sorts analys har du valt? Vilka är dina teoretiska eller metodiska inspirationskällor? Vilka är analysens huvudbegrepp? Hur har du avgränsat ditt material? Vilket fokus på materialet har du? Vilka källkritiska överväganden har du gjort? Följande punkter kan t.ex. vara adekvata i en metodbeskrivning:

- **Gängse retorikvetenskapliga metoder.** När du använder en vedertagen metod ska denna förstås beskrivas och motiveras i inledningens metodavsnitt. Väljer du t.ex. att använda en klusteranalys ska du kortfattat beskriva densamma: Hur är en sådan tänkt att fungera? Hur väljer man ut nyckeltermerna? Finns det några problem i just ditt material som försvårar analysen? Samma sak gäller förstås för stilanalys, topikanalys,

argumentationsanalys, m.m. Ofta är det fråga om en kombination av sådana metodiska inriktningar.

- **De retoriska begreppen.** Vilka begrepp används? Varifrån är de hämtade? Hur kommer de att användas för att ge svar på forskningsfrågorna? Det kan också ofta finnas skäl att motivera valet av begrepp. Om ethos är ett centralt ämne för dig bör begreppet definieras och eftersom det finns en rad skilda förståelser av begreppet bör du motivera valet av definition.
- **Avgränsningar.** Hur har undersökningen avgränsats vad gäller frågeställningar och material? För vissa ämnen är diskussionen av avgränsningarna mycket viktig, medan samma diskussion för andra ämnen är närmast överflödig. Vill du studera metaforiken i Alfred Tennysons ”Ring Out, Wild Bells” krävs inga långa redovisningar kring avgränsningsfrågor. Om du å andra sidan önskar studera metaforik i svenska regeringsförklaringar måste du ta ställning till en rad frågor, exempelvis: Hur många regeringsförklaringar har du tid att studera? Hur gör du urvalet för att undersökningen ska få resultat som är representativa för det du avser att beskriva?

I många fall är det angeläget att beskriva den retorikförståelse som präglar uppsatsen. En vanlig syn på retoriken är att den är något som uppkommer i en situation där en talare tar till orda som en respons på ett problem som uppkommit i sammanhanget. I analysen betraktas form och innehåll som betingat av situationens krav. Kanske vill man betona att man ser retoriken som ett uttryck för normer och värderingar i samhället som präglar den situation eller den diskurs som analyseras. I vissa analyser inriktar man sig på persuasion och de mekanismer – vilka man gärna kan specificera – man menar hör till denna kategori i retoriken. Kanske inriktar man sig snarare på vältalighet. Kanske inriktar man sig på narration. Möjligen ser du retorik som ett tanke-system som hjälper människor att handla, finna argument, skapa bilder av verkligheten, och så vidare. En sådan handlingsinriktad syn på retoriken kan beskrivas under teori och metod.

Man kan fråga sig varför det är viktigt att beskriva och diskutera uppsatsens teori och metod. Ett gott skäl är att vetenskapen är en kollektiv verksamhet. Om du gör ett gott arbete med rika analysresultat är det viktigt att andra forskare och uppsatsförfattare ska kunna ta lärdom och få inspiration till egna undersökningar. Ett annat skäl är att en läsare lättare kan värdera och bedöma din uppsats om dess metodiska utgångspunkter står klara. Man kan bara bedöma materialets representativitet och om man känner till urvalet. Och värdet av tolkningen av ett material är avhängigt de metodiska premisserna för tolkningen. De kategori-

seringar och systematiseringar man gör av ett material kan bara bedömas om man har redovisat klara begreppsdefinitioner. Samtidigt kan det vara värt att nämna att i en uppsats med exempelvis ett rent teoretiskt ämne kan frågan om metoden bli relativt underordnad: det handlar kanske bara om att läsa en teoretisk text noggrant. En beskrivning av undersökningens metod är inget självändamål utan ett hjälpmedel för att bedöma uppsatsens vetenskapliga värde.

Det är också viktigt att ange de teoretiska utgångspunkterna för att läsaren ska kunna förstå och bedöma uppsatsen. Har du valt att utgå från en konceptuell metafor-teori av George Lakoffs märke så har du bestämt dig för ett visst begränsat perspektiv på materialet, och samtidigt valt bort andra. Du ser då metaforer som t.ex. spatialt strukturerade av hur människan kognitivt uppfattar världen. Det kan vara problematiskt att förena detta perspektiv med en mera traditionell syn på troper där valet av en bild i en specifik kontext kanske förklaras av avsändarens intentioner att påverka mottagaren på ett visst sätt. Att ett visst perspektiv tycks utesluta andra innebär dock inte att uppsatsförfattaren kan stöta bort kritik som han eller hon menar skjuter ovanför målet. Också *valet* av teori bör diskuteras och motiveras i uppsatsen.

Tidigare forskning

En viktig del av det initiala arbetet med uppsatsen är att undersöka forskningsläget. Finns det redan mycket skrivet om ditt ämne kan det vara klokt att tänka om, revidera planen eller finna ett helt nytt ämne. Men låt å andra sidan inte tidigare forskning avskräcka dig. Tidigare analyser kan vara av stor nytta för din uppsats, och eftersom retoriken är ett ungt ämne, såväl internationellt som i Sverige, så är problemet oftast det omvända: det finns för lite tidigare forskning att bygga på. Se bara till att avgränsa ditt ämne så att du har möjlighet att komma fram till egna resultat. På C-kursen ingår vanligtvis en genomgång om sökning i databaser. Här följer en summarisk och mera generell beskrivning av möjliga sökvägar:

- Sök i libris. Ta god tid på dig att pröva flera olika sökord, både på svenska och engelska (och ev. annat språk). Dokumentera, för dig själv och din handledare, vilka sökord du använder.
- Gör sökningar i databaser tillgängliga via Uppsala universitetsbibliotek. Pröva t.ex. JSTOR, EBSCO, Artikelsök (om du söker efter fr.a. dagstidningsartiklar), Google Scholar (allmänt tillgänglig), Ediffah (om du söker efter handskrifter på svenska bibliotek, allmänt tillgänglig), osv.
- Gå igenom registren över artiklar i *Rhetorica Scandinavica*, den ledande retorikvetenskapliga tidskriften i Norden. På Retorikförlagets hemsida finns ett urval

av artiklar att ladda ner för en mindre summa. Se:

<http://www.retorikforlaget.se/rhetorica-scandinavica/>

- Gå till retoriska uppslagsböcker. Kolla upp de för din undersökning centrala begreppen, och se vilka hänvisningar till tidigare forskning som artiklarna innehåller. Med samma tematiskt inriktade sökmetod kan man utgå från elementära handböcker som Jens Kjeldsens *Retorik idag*, Øivind Andersens *I retorikkens hage*, Janne Lindqvist *Klassisk retorik för vår tid*, eller någon annan.
- Gör kedjesökningar, dvs. börja med en retorikvetenskaplig artikel eller bok som behandlar ditt ämne och följ referenserna till nya studier, som i sin tur leder vidare till nya studier, osv. Den bästa sökvägen vad gäller tidigare forskning är ofta litteraturlösteckningarna i andras böcker och uppsatser.
- Sök på Google (och Google book search) eller annan sökmotor.

En vanlig fråga är vad ”tidigare forskning” ska inbegripa. Ett möjligt uppsatsämne är att studera dialogen mellan Anders Borg och journalister på presskonferenser. Hur väljer Borg att svara på frågorna? Utgår han från frågornas implicita eller explicita premisser eller söker han sig till andra argumentativa platser? Studenten har valt topikanalys som metod och Chaïm Perelmans argumentationslära som teori. Den senare ska då inte beskrivas under tidigare forskning, och inte heller uttolkare av Perelman som man kan välja att ta hänsyn till, utan både Perelmans argumentationslära och uttolkningarna av den ska tas upp i teoriavsnittet. Beskrivningen av metoden ska på samma sätt förstås föras in i ett metodavsnitt. Diskussionen av tidigare forskning bör i första hand ta upp forskning om det aktuella materialet eller allmänt de frågeställningar uppsatsen vill diskutera. Finns det tidigare forskning om Anders Borgs retorik, eller annan forskning om Borg som kan vara relevant att ta upp, t.ex. debattböcker eller kritiska analyser av intresse i tidskrifter eller dagstidningar? Finns det studier om moderaternas – eller de andra riksdagspartiernas – nuvarande retorik? Eller finns det annars någonting om deras retorik rent historiskt? Eller finns det kanske liknande undersökningar från andra länder? Sedan bör man söka efter forskning om presskonferenser och frågestunder i allmänhet – även t.ex. statsvetenskapliga, sociologiska, kommunikationsvetenskapliga eller språkvetenskapliga undersökningar kan vara av intresse. Till sist bör avsnittet om tidigare forskning ta upp eventuell forskning om samtal som använder samma eller en liknande metod. Här uppstår ett dispositionsproblem, eftersom samma information kan tas upp under teori och metod, men om det finns tidigare forskning med samma metodiska ingång i ämnet så måste denna nämnas under rubriken tidigare forskning.

Varje ämne ställer olika krav på informationssökning och sökvägar. Men som regel bör alla dessa sökvägar prövas innan du kan slå dig till ro. Ett påstående om att det inte finns någon tidigare forskning är oftast ett tecken på att uppsatsförfattaren gjort ett dåligt sök-
arbete. En uppsats som är oinformerad om tidigare forskning riskerar att slå in öppna dörrar. Dessutom framstår ämnet som mindre intressant om du inte kan knyta det till tidigare forskares insatser. Be gärna handledaren om råd. I betygskriterierna för C-uppsatsen ingår bedömningen av förmågan att överblicka och värdera relevant forskning inom det aktuella ämnesområdet. Härmed menas inte bara att visa upp förmågan att söka upp tidigare forskning, utan också att kritiskt värdera densamma liksom – vilket kanske är det viktigaste – att på ett meningsfullt sätt ta hänsyn till den. Man ökar chanserna att skriva en intressant uppsats om man integrerar och utgår från tidigare forskning i sin analys. Man ser längre när man står på sina föregångares axlar.

2. Praktiska bestämmelser kring handledningen

Handledningens upplägg

Studenter ska informeras om vad som gäller för uppsatskursen – och denna handledning som du nu läser är just denna information (se också de lokala riktlinjerna publicerade på institutionens hemsida). När pm:en har skickats in tilldelas alla studenter en handledare. Vanligtvis hamnar du också därigenom i en handledningsgrupp. Handledningen sker då delvis individuellt, delvis i grupp. För distansstudenter gäller särskilda villkor.

Ett handledningsschema ska upprättas i början av terminen. Formerna för handledningen kan skifta beroende på önskemål från studenten. Handledningen ges under den termin du är inskriven på uppsatskursen. Institutionen har på C-nivå satt av 16 timmar per student: 10 timmar för handledarens förberedelser, 6 timmar för handledning. I handledningstimmarna ingår också grupphandledning.

Det är viktigt att snabbt komma igång med uppsatsarbetet. Om du kontinuerligt producerar utkast till uppsatsen öppnar du för en produktiv dialog med handledare och kursare, och du kommer också att driva på ditt eget tankearbete. De studenter som väntar med merparten av uppsatsen till de sista veckorna blir ofta besvikna på resultatet. Under den första tiden av uppsatsarbetet förväntas du redovisa resultatet av sökningar efter tidigare forskning. Handledaren kan t.ex. ge dig i uppgift att beskriva sökvägar och sökord och resultatet av detta arbete. Det är också klokt att du från början arbetar med en mall för hänvisningar. Följ mönst-

ret för formalia i denna handledning redan i de första utkastet till handledningen (använd dock då genomgående de förkortade hänvisningarna i noter).

När terminen når sitt slut ska studenten enligt uppgjort schema presentera en nästan färdig uppsats som handledaren ska kunna bedöma. Om du följt tidsplanen har du ett utkast till uppsatsen klart senast två veckor före deadline. Då får du handledarens kommentarer och förslag på hur du ska använda de sista dagarna för att färdigställa uppsatsen. Den färdiga uppsatsen skickas in genom Urkund (se avsnittet Inför oppositionen) där texten jämförs med material på internet samt andra textbanker för att upptäcka eventuella plagiat.

Alla studenter som vill får lägga fram sin uppsats. Men om uppsatsen innehåller mycket stora brister kan handledaren rekommendera studenten att vänta. Det kan visst finnas skäl till att lägga fram också en alltför svag uppsats – den kommer ju då få kritik som författaren kan ta med sig när han eller hon reviderar sin text – men en svidande opposition kan vara en obehaglig upplevelse.

Betyg sätts av en annan lärare än handledaren. Examinator är i regel någon av de andra lärarna som leder och handleder uppsatskursen. Examinator diskuterar dock alltid betyget med din handledare.

Vad händer om du inte hinner färdigt med uppsatsen under utsatt tid? Som sagt ges handledning bara den termin som du följer uppsatskursen. I särskilda fall – om du t.ex. inte alls har haft handledning under denna termin, eller mycket litet handledning – kan undantag göras. Institutionen erbjuder tillfällen för ventilering i slutet av varje termin.

Relationen till handledaren

Som uppsatsskrivare har du både rättigheter och skyldigheter i förhållande till institutionen och handledaren. Handledaren ska läsa dina utkast och diskutera texten med dig enskilt eller i grupp i enlighet med ett schema som ni kommer överens om tillsammans. Han eller hon bör diskutera ditt val av ämne, material och metod, och ge råd om avgränsningar och tidigare forskning. Vad gäller alla dessa delar av uppsatsen ligger dock ansvaret på den enskilde studenten – uppsatsen är ett självständigt arbete och häri ligger att fatta egna beslut.

Om handledningen av någon anledning inte fungerar har man rätt att byta handledare. Du ska då kontakta den kursansvarige, eller, i fall den kursansvarige också är din handledare, studierektor. Också handledaren måste förstas underrättas.

Du som skriver uppsats har också skyldigheter. Du ska följa uppgjort schema, och om det inte fungerar i god tid försöka ändra på handledningsmötet. Till varje handledning ska du skicka in nyskriven text, om du och handledaren inte kommer överens om annat. Om

skrivandet har havererat kan uppsatstext ersättas av skriftliga frågor till handledaren, så att han eller hon kan hjälpa dig framåt. Inför grupphandledningarna ska du komma väl förberedd med konstruktiva kommentarer till de andra studenternas texter.

Det är studenten som ska se till att kontakten med handledaren upprätthålls. Om du tvingas avbryta studierna tillfälligt, om du missar handledning av någon orsak, eller om arbetet drabbas av någon form av svacka, så bör du informera handledaren. Om du skulle bli sjuk, eller av andra skäl inte kan bedriva uppsatsarbetet i den takt och den omfattning som det är tänkt är det mycket viktigt att du omgående meddelar din handledare samt studierektor för att göra ett tillfälligt studieuppehåll! I sådana fall behåller du nämligen din rätt till handledning; i annat fall går den förlorad, och handledningstiden ”tickar på”.

Studenter på universitetet förväntas ha grundläggande färdigheter i att skriva. Det åligger inte handledaren att språkligt rätta studentens uppsats, eller ens att kommentera språkliga felaktigheter. Men de flesta handledare brukar ändå ge allmänna kommentarer om framställningen. Om den är rörig, oklar eller dåligt strukturerad påverkar det som sagt innehållet. Och likaså inverkar en ovårdad framställning med stavfel och brister i formalia på läsarens intryck. Om handledare inte tar upp brister i t.ex. den språkliga framställningen beror det sannolikt på att din text fungerar bra. Men fråga gärna: i betygskriterierna ingår ett klart och korrekt språk och vetenskaplig stringens, så du har rätt att veta om detta är något som du måste jobba mera med. Om uppsatsen innehåller stora brister så kan du kontakta Språkverkstaden, som kostnadsfritt kan ge rådgivning ifråga om disposition, struktur och textbindning (tel. 018-471 68 71, <http://www.sprakverkstaden.uu.se>). Utnyttja också ordbehandlingsprogrammets stavnings- och grammatikfunktioner.

Exempel på handledningsplan

Det följande är ett exempel på hur en handledningsplan eller ett tidsschema kan se ut. Handledningsplanen kan se olika ut beroende på handledare och student. Man kan tänka sig särskilda uppgifter inför handledningen, t.ex. redovisning av litteratursök (tidigare forskning). Om det passar dig som student kan planen noga ange de avsnitt som handledaren ska läsa: inledning, första analysavsnittet, andra analysavsnittet, avslutningen, litteraturlistan etc. Men oftast fungerar en mer flexibel plan bättre.

1. Första seminariet på Text och metod. Diskussion av ämnesförslag
2. Grupphandledning. Diskussion av inskickade pm

3. Grupphandledning. Diskussion av reviderade pm. Till detta tillfälle skickar du dessutom in en tänkt disposition över uppsatsen
4. Individuell handledning
5. Individuell handledning
6. Grupphandledning
7. Individuell handledning. Diskussion av hela uppsatsen. Denna handledning bör läggas *senast* två veckor före deadline, gärna tidigare. Nu bör uppsatsen i sin helhet vara överblickbar, så att handledare kan få en uppfattning om uppsatsen och ge råd om slutarbetet. Här kan givetvis förekomma luckor och slarvigt skrivna avsnitt.
8. Individuell handledning (om tid ges!). Om du är ute i god tid kan det finnas möjlighet till ytterligare en läsning, där handledare läser igenom en så gott som färdig version av uppsatsen och lämnar kommentarer, ev. endast i skriftlig form.
9. Inlämning av slutversion. Texten skickas genom URKUND till handledare och den kursansvarige.
10. Examination. Uppsatsen försvaras, och du ska också opponera på en annan uppsats. Härefter kontaktas du av examinatoren som ger dig betyg och omdöme.

3. Hänvisningar

I en vetenskaplig uppsats ska det klart framgå vilka idéer som är författarens och vilka som hämtats från andra källor. Därmed vinner man i auktoritet, uppsatsens resultat kommer till sin rätt och tidigare forskning får det erkännande den ska ha. Du förväntas ge hänvisningar till allt material som används och specificera källan i notapparaten. Det gäller i princip varje gång du lånar slutsatser, idéer eller fakta från ett annat verk. Det gäller förstås också varje gång du citerar från en källa eller summerar eller parafraserar ett resonemang därifrån.

Allmänt accepterade fakta eller åsikter kräver inga referenser, men i vissa fall kan det vara nödvändigt med hänvisningar av mera informativ art, såsom ett slags läsanvisningar. Det krävs inte en referens till tidigare forskning för påståendet att Gustav III utsattes för ett attentat på operan i Stockholm den 16 mars 1792, men om uppsatsen beskriver händelserna kring maskeradbalen – om än mycket allmänt och kortfattat – så förväntar man sig en hänvisning till relevanta källor.

Citat, parafra och källhänvisningar i brödtexten

Vetenskapliga arbeten använder citat, parafra eller referat i sin dialog med tidigare forskning och som bevisföring i den argumentation som förs. Tänk på att citaten ska vara integrerade i den egna framställningen. Läsaren ska kunna förstå hur den anförda texten ingår i argumentationen. Det är författarens röst som hela tiden ska styra framställningen och motivera alla anförda citat. Undvik därför alltför många och långa citat och referat.

Citat ska alltid återges exakt. Om du vill framhäva ett ord i citatet kan detta kursiveras, men då ska du efter det anförda stycket markera ingreppet: (min kursiv.). Eventuella uteslutningar i den anförda texten ska markeras med hakparentes: [...]. Ibland kan man vilja skilja mellan kortare uteslutningar av ett eller några ord i en mening och längre uteslutningar av hela meningar eller stycken: i det senare fallet används tankstreck istället för punkter: [– –]. Om man i förtydligande syfte lägger till ord i ett citat ska det också omges av hakparentes. Om det ingår ett citat i det stycke som ska citeras används enkla citattecken för citatet i citatet. Jfr följande citat med ingrepp:

”I en kommentar till Ps. 51:12: ’Skapa i mig, Gud, ett rent hjärta’ skriver han [Luther] att med det tyska ordet för hjärta återges det latinska *anima, intellectus, voluntas, affectus*, alltså själ, förstånd, vilja och känsla. I en kommentar till Ps. 27:8 [...] skriver han att man enbart ska söka Gud genom att vända sig till honom per *intellectum et affectum*.”

Den upphöjda notssiffran placeras vanligen efter en punkt eller ett kommatecken i meningens eller satsens slut, inte mitt i en sats i direkt anslutning till ordet som referensen gäller:

Anders Sigrell lyfter fram den uteblivna vi-känslan som den främsta orsaken till den negativa bedömningen av Carl Bildts tal.¹

Ett citat kan antingen vara integrerat i en mening eller mera fristående, och föregås i det senare fallet i regel av kolon. Om ett fristående citat avslutas med en punkt ska denna ingå i citatet. Jfr följande exempel:

Sigrell beskriver kortfattat den analytiska arbetsgången för pro et contra-listan: ”tesen isoleras och därefter listas för- och motargument med en beteckning som visar hur de hänger ihop.”

En pro et contra-analys är ensidigt inriktad på logik och syftar till ett komma fram till en ståndpunkt rörande argumentens kvalitet eller *vikt*. Vikten bestäms, med Sigrells ord, ”efter hur hållbart och relevant ett argument bedöms vara i förhållande till tesen”.

Om framställningen innehåller återkommande citat från en och samma källa bör man använda löpande sidhänvisningar direkt efter citatet i brödtexten. Källan till de löpande hänvisningarna kan då vid första referensen meddelas i en not. Om uppsatsen citerar ymnigt från flera skilda källor måste de löpande hänvisningarna förstaspecificera vilken källa citatet är hämtat från. En uppsats som citerar från olika delar av Strindbergs *Samlade Verk* kan då t.ex. använda sig av följande förkortning:

I en av sina många självbekännelser tillkännager Strindberg sina älsklingsfärger, ”zinkgult och ametistviolett”, liksom sin älsklingsblomma, ”alpviolen” (SV 71: 205–206).

Vid längre citat som överstiger tre rader bör texten återges som blockcitat. Placera texten mellan två blankrader med ett indrag på ca 1 cm, och med två graders förminskning (10 punkter). Notsiffran placeras efter blockcitatets slut. Observera att citattecken inte ska inleda och avsluta blockcitat – dess formatering som blockcitat är i sig själv en tillräcklig markör.

4. Fotnoter/slutnoter

Noter kan placeras antingen i sidans nedre marginal eller vid slutet av uppsatsen. Den förra lösningen är att föredra i examensarbeten eftersom den är mer läsarvänlig. Fotnoter och slutnoter delar i vilket fall samma format. Huvudprincipen är att all bibliografisk information ska återges första gången du refererar till en källa. Vid ny hänvisning till samma källa ska en förkortad referens användas. Här nedan ser du hur olika typer av källor ska redovisas. Huvudmatrisen för referensen är: *författarnamn, titel, upplaga (om ej första), förlagsort: förlag utgivningsår*. Referensens utformning varierar förstas beroende på typ av material, och i nedanstående lista ser du hur de vanligaste referensernas skrivs. I en bok finner du den bibliografiska informationen på titelsidan (utgå inte från omslaget) och på den efterföljande sidan. Förväxla inte förlagsort med tryckort! Om information om förlagsort saknas kan denna ofta sökas

upp på LIBRIS: <http://libris.kb.se/>. Vissa tidskrifter anger själva hur en specifik källa ska refereras, och man bör då ta hänsyn till denna rekommendation.

Fotnotens kommunikativa funktion

Det är viktigt att läsaren kan förstå varför du hänvisar till en viss källa. Har du lånat ett resonemang? Finns citatet på den utpekade sidan? Erbjuds läsaren en referens för vidareläsning? Vill du peka på en avvikande uppfattning hos tidigare forskning? Ett ”Jfr Vossius 2006, s. 20–25” kan skapa mer förvirring än klarhet. När inte referensen är självförklarande bör du tillföra ett förtydligande, t.ex.: ”Jfr hur troperna kunde ställas upp i 1600-talsretoriken, Vossius 2006, s. 20–25.”

Som regel består fotnotstexten bara av källhänvisningen. Det kan dock finnas anledning att kort utveckla vissa resonemang som inte direkt har en relevans för argumentationslinjen i uppsatsen, att kommentera den egna textens formella apparat, eller kommentera tidigare forskning som man refererar till. Sådana parentetiska resonemang, metakommentarer och dialog med tidigare forskning kan föras i fotnoter. Se dock till att fotnoterna inte sväller ut, och var noga med att information som är direkt nödvändig för argumentationen inte förläggs till fotnoterna.

Tryckta källor

Bok med en författare

¹ Quentin Skinner, *Reason and Rhetoric in the Philosophy of Hobbes*, Cambridge: Cambridge University Press 1996, s. 163.

² Skinner 1996, s. 18. ← Vid ny hänvisning till samma källa

Kapitel i antologi eller del av bok

³ Michael Calvin McGee, ”In Search of the ’People’ – A Rhetorical Alternative”, *Contemporary Rhetorical Theory. A Reader*, John Lucaites, Celeste Condit, & Sally Caudill (red.), New York & London: Guilford Press 1999, s. 341.

⁴ För ett exempel på en marxistisk tolkning av retorikens historia, se kap 2 i Terry Eagleton, *Walter Benjamin or Towards a Revolutionary Criticism*, London: Verso 1981, s. 101–113.

Vanligen anges i noten endast de sidor till vilka en specifik referens i brödtexten syftar. Men om referensen gäller en artikel i sin helhet ska hela artikelns omfång (såsom i litteraturlistan) anges.

Tidskriftsartikel

⁵ Lennart Hellspong, ”Berättelser i argumentation”, *Rhetorica Scandinavica* 2000:16, s. 26–33.

nummer →

⁶ Hilaire Kallendorf, ”The Rhetoric of Exorcism”, *Rhetorica* vol. 23, 2005:3, s. 209–237.

volym/årgång anges separat ↗

Dagstidningsartikel

⁷ Tommy Möller, ”Valet av Juholt är logiskt utifrån opinionen i partiet”, *Dagens Nyheter* 2011-03-12.

Artikel i uppslagsbok

⁸ George A. Kennedy, ”Classical rhetoric”, *Encyclopedia of rhetoric*, Thomas O. Sloane (red.), Oxford: Oxford University Press 2001, s. 92–115.

⁹ Johanna Neumann, ”Furor poeticus”, *Historisches Wörterbuch der Rhetorik*, bd 3, Gert Ueding (red.), Tübingen: Max Niemeyer Verlag 1996, sp. 490–495.

← spalt

Antologi eller samlingsverk

¹⁰ Anders Burman & Per Sundgren (red.), *Bildning. Texter från Esaias Tegnér till Sven-Eric Liedman*, Göteborg: Daidalos 2010.

eller:

¹¹ *Bildning. Texter från Esaias Tegnér till Sven-Eric Liedman*, Anders Burman & Per Sundgren (red.), Göteborg: Daidalos 2010.

Bok som ingår i en serie

¹² Gerhardus Johannes Vossius, *Elementa rhetorica eller retorikens grunder*, övers. Stina Hansson (Litteraturvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet. Meddelanden, 5), Göteborg: Litteraturvetenskapliga institutionen 1990.

¹³ Nils Ekedahl, *Det svenska Israel. Myt och retorik i Haquin Spegels predikokost* (Studia rhetorica upsaliensia, 2), (diss.) Uppsala: Litteraturvetenskapliga institutionen 1999.

¹⁴ Quintilian, *The Orator's Education*, vol. 1–5, övers. Donald A. Russel (The Loeb Classical Library, 124–127 & 494), Cambridge, MA & London: Harvard University Press 2001.

Examensuppsatser

¹⁵ Janna Svendsen, *Kekkonen i lys av sin retorikk. En retorisk og diskursiv analyse av Uhro Kaleva Kekkonens nyttårstale 1.1.1976*, C-uppsats framlagd vid Avdelningen för retorik, Litteraturvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet 2003.

Bok tryckt före 1900

¹⁶ Carl Julius Lénström, *Sveriges litteratur- och konst-historia i utkast*, Uppsala 1841.

Tryckeri eller annan utgivare behöver inte anges när boken inte utgivits på ett förlag

Verk som saknar upphovsman eller redaktör

¹⁷ *Kongl. Majts och Riksens ständers faststälte regerings-form dat. Sthlm den 2 maji 1720*, Stockholm 1720.

Anonymt författade verk samt verk utgivna under pseudonym

¹⁸ *Slängkyss åt Törnrosens boks, och nu-tidens förnämsta svenska författarinnors snille* [anon.], Linköping 1841.

För tydlighetens skull kan man sätta in ett [anon.] = anonymt utgiven, eller, för artikel i tidning, [osign.] = osignerad

¹⁹ [Vilhelm Fredrik Palmblad], *Politisk camera optica. Föreställande i åtta taflor Sveriges framtid; sådan radicalismen, ohejdad, skulle densamma bereda*, Örebro 1840.

om författaren är känd kan dennes namn föras in inom klamrar

²⁰ [Victoria Benedictsson] Ernst Ahlgren, *Fru Marianne. Roman*, Stockholm 1887.

Verk med fler än tre författare eller redaktörer

²¹ Jon Gunnar Jørgensen et al. (red.), *Bok og skjerm. Forholdet mellom bokbasert og digitalt basert tekstutgivelse*, Bidrag til en konferanse arrangert av Nordisk Nettverk for Edisjonsfilologer 20.–22. oktober 2000 (Nordisk Nettverk for Edisjonsfilologer. Skrifter, 3), Oslo: Fagbokforlaget 2001.

Rapporter och offentliga utredningar

²² Huvudrapport från 2005 års katastrofkommission, *Sverige och tsunamin – granskning och förslag* (SOU 2005:104), Stockholm: Fritzes 2005.

²³ *Renskötselkonventionen* (Ds: departementsserien 2010:22), Stockholm: Jordbruksdepartementet, Regeringskansliet 2010.

Lagtexter, lagförarbeten och domar

De juridiska texterna publiceras i flera skilda sammanhang. Alla lagar finns samlade i *Svensk författningssamling* (SFS). Lagtexter, lagförarbeten och domar ges också ut av olika fackförlag; de mest tillämplade lagarna finns t.ex. i *Sveriges rikes lag*, som utges av Norstedts. I stort sett alla lag- och domstolstexter som kan vara av intresse för uppsatsskribenter finns dessutom utlagda på nätet. Vad gäller lagar är den senaste upplagan av Norstedts utgivna lagsamling praktisk att använda: där har man alltid tillgång till den samlade aktuella lagtexten. Märk väl att man som regel inte refererar till lagar med hänvisning till specifika utgåvor. En referens till en paragraf i Tryckfrihetsförordningen avser gällande rätt, och man behöver inte knyta den aktuella paragrafen till den senaste upplagan av exempelvis *Sveriges rikes lag*. Se exempel nedan. För historiska undersökningar av lagtexter rekommenderas SFS; varje lag som har utfärdats i Sverige sedan 1600-talet har ett specifikt nummer där. Inom juridiken ges ofta förkortade referenser till juridiska källor. Många förkortningar som anses självklara för vana läsare av lagtexter kan dock skapa problem för andra. Du bör därför se till att hänvisningarna är transparenta och enkelt kan följas till källtexten. Jfr följande exempel på noter:

²⁴ Tryckfrihetsbrott räknas upp i den s.k. brottskatalogen i Tryckfrihetsförordningen (7 kap. 1,4,5 §§ Tryckfrihetsförordningen).

²⁵ Regeringsformen inleds med orden: ”All offentlig makt i Sverige utgår från folket.” 1 kap. 1 §, första stycket.

²⁶ I målet mellan Gunilla Bergström och Sveriges Radio slog Högsta domstolen fast att programmet Pippirulls Alfons Åberg-parodi var ett självständigt verk och att den inte var kränkande för verkets upphovsman. Se *Nytt Juridiskt Arkiv* 2005, s. 905.

²⁷ Se NJA 2005, s. 905.

← Högsta domstolens domar ges ut i den årligt utkommande tidskriften *Nytt Juridiskt Arkiv* (NJA). För återkommande referenser bör den gängse förkortningen användas.

²⁸ *Bäst i klassen. En ny lärarutbildning* (Regeringens proposition 2009/10:89), Stockholm: Regeringen, Utbildningsdepartementet 2010, s. 18

Akademiska doktors- och licentiatavhandlingar

²⁹ Patrik Lundell, *Pressen i provinsen. Från medborgliga samtal till modern opinionsbildning 1750–1850*, (diss.) Lund: Nordic Academic Press 2002.

← Om förlagsort samma som dissertationsort

³⁰ Marie Gelang, *Actiokapitalet – retorikens ickeverbala resurser* (Örebro Studies in Rhetoric, 5), (diss. Örebro) Åstorp: Retorikförlaget 2008.

← Om förlagsort annan än dissertationsort

³¹ Peter Lind, *”Dygden vare Vår Ledare!! Nästans wäl Vår Afsigt!” – Studier i det svenska 1700-talets ordensretorik* (Lic.-avh., Avdelningen för retorik, Litteraturvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet) Uppsala 2010.

Otryckta källor

För hänvisningar till opublicerat material, exempelvis brev eller andra handskrifter från offentliga eller privata arkiv, gäller huvudregeln att all nödvändig information om källan ska redovisas i noten. Detta gäller också vid upprepade referenser till samma källa. I källförteckningen kan man dock nöja sig med en summarisk källangivelse (se nedan) – här skiljer sig alltså reglerna för tryckta och otryckta källor. Som Johannesson & Skuncke påpekar i sin *Lathund för doktorander och uppsatsförfattare* så bör man vara så utförlig i redovisning av signum, datum etc. att läsaren med hjälp av informationen ska kunna beställa materialet (eller kopior av det) interurbant, dvs. från bibliotek från andra delar av landet. Lathunden ger ett exempel:

En forskare som utnyttjar t.ex. de brev av Gustav Hedenvind-Eriksson, som finns i Arbetarrörelsens arkiv, bör givetvis vid varje citat eller hänvisning ange datum och årtal. Däremot behöver man inte räkna upp dateringarna på alla enskilda brev, som åberopats, i käll- och litteraturförteckningen. Det kan räcka med adressat(er) och första och sista årtal. (s. 43)

Muntliga källor har en annan status än skriftliga. Om inspelningar saknas kan författaren inte styrka lämnade uppgifter eller citat, och därför gäller det att använda sådana källor med försiktighet. Det finns också särskilda regler för olika uppgiftslämnare. Vid hänvisningar till informanter i intervjuer och enkätundersökningar bör man i regel anonymisera uppgiftslämnaren, antingen med en siffra eller med ett fiktivt namn. Detta gäller inte för offentligt kända personer, men det kan i vilket fall vara bra att be om tillåtelse att använda muntliga uppgifter lämnade i samtal eller intervjuer. (Jfr litteratur om intervjuteknik, s. 51.)

Material från bibliotek och arkiv

¹”Stadga i MannaSamfund. Antagen d. 24 Jan. 1819” (J.A. Hazelius arkiv, Almquist L-Ö, II), Nordiska museets arkiv, Stockholm.

↑
↙ Signum måste alltid anges, även vid förnyad referens till samma källa

²Brev från C.J.L. Almquist till P.D.A. Atterbom (G 8 g), Uppsala universitetsbibliotek.

Intervjuer, föreläsningar och andra muntliga källor

³Frida Jönsson, riksdagsledamot för Centern, Stockholm. Intervju 2010-08-02.

⁴Informant 1, Förskolan Morkullan, Tallkrogen, Stockholms kommun. 10 flickor och 8 pojkar, enskilda intervjuer, 2011-01-13.

⁵Ann Öhrberg, docent vid litteraturvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet, ”Retorik och etik”, föreläsning 2011-03-12.

Opublicerade manuskript

⁶Martin Van Nostrand, ”’Jål opp mur’. Skalmurar på södra Öland”, manuskript till en kommande bok, våren 2011 (hos uppsatsförfattaren).

← Detta kan vara en praktisk lösning för verk som inte är allmänt tillgängliga, men som en opponent kan vilja titta på

Digitala källor

För referenser till digitala källor gäller samma krav som för tryckta källor: av hänvisningen ska det framgå vad det är för en källa och man ska få information om hur man får tag på den. Webbadressen (URL) måste läggas in, men det räcker inte – även namn på källan krävs. Dessutom ska man ange åtkomstdatum. Observera att utgivaren ibland själv anger hur källhänvisningen ska se ut.

Tänk på att vissa av de källor som du kommer åt och läser på nätet i första hand är materiella bok- eller tidskriftsprodukter och enklast sorteras som sådana, t.ex. de flesta artiklar som du kommer åt på JSTOR. Det är särskilt när den digitala versionen är den primära eller när den är reviderad som det är angeläget att referera till den som digital källa. När du citerar en dagstidningsartikel ska förstås alltid publiceringsdag anges, men märk väl att det datum som webbplatsen anger ibland inte är samma som publiceringsdatum i papperstidningen. *Aftonbladet* och *aftonbladet.se* är inte identiska publikationer. Många artiklar publiceras endast i papperstidningen, och tvärt om, och ibland publiceras något först i webbtidningen för att dagen efter publiceras i papperstidningen – och tvärt om. Ur ett retoriskt perspektiv kan det vara viktigt att veta om artikeln ifråga publicerades både i papperstidningen och på nätet, eller om den bara publicerades digitalt, samt om det finns skillnader mellan medieversionerna.

Elektronisk antologi- och tidskriftsartikel

¹ Stina Hansson, ”Rhetoric for the Ear and the Eye in Seventeenth- and Eighteenth-Century Sweden”, *Rhetoric and Literature in Finland and Sweden, 1600-1900*, Pernille Harsting & Jon Viklund (red.), (Nordic Studies in the History of Rhetoric, vol. 2), Köpenhamn: NNRH 2008, <http://www.nnrh.dk/NSHR/nshr2/index.html> (2011-04-29).

² Lloyd F. Bitzer, ”Den retoriske situation”, *Rhetorica Scandinavica* 1997:3, e-artikel, version 2006-6, www.rhetorforlag.se/rhetorica/e (2011-04-29).

E-böcker

³ Charlotte Jørgensen, Christian Kock, Lone Rørbech, *Retorik der flytter stemmer. Hvordan man overbeviser i offentlig debat*, 2 uppl., 1 e-boksuppl., november 2006, www.retorikforlaget.dk/rdfs (2011-04-29).

Tidningsartikel

⁴ Will Self, ”Back to the fantasy”, *New Statesman* 29/4 2011, <http://www.newstatesman.com/society/2011/05/royal-sex-kate-public-monarchy> (2011-04-29).

Webbsida

⁵ Regeringskansliet, Landsbygdsdepartementet, ”Skogsriket – ny vision för fler jobb på landsbygden”, <http://www.sweden.gov.se/sb/d/1473> (2011-04-29).

⁶ Retorikportalen & Retorikkollegiet, <http://www.retorikportalen.org/sv> (2011-04-29).

Blogginlägg

⁷ Bodil Malmsten, ”Krrritiker!” (2010-01-19), *Finistère*, http://www.finistere.se/blogg/entry.asp?ENTRY_ID=1950 (2011-04-29).

⁸ Carl Bildt, Twitter, 28/12 2012, 14:27, <https://twitter.com/carlbildt> (28/12 2012).

Digitala uppslagsverk eller lexikon

⁹ Peter Holland, ”Shakespeare, William”, *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford University Press 2004, online ed., <http://www.oxforddnb.com/view/article/25200?docPos=8> (2011-04-29).

¹⁰ ”Catacosmesis”, *Silva Rhetoricae*, <http://rhetoric.byu.edu/> (2011-04-29).

Webbplats med videoklipp

¹¹ ”Olof Palme – Därför är jag demokratisk socialist” (1982), Youtube <http://www.youtube.com/watch?v=7V7IqUjFcoQ> (28/12 2012).

Filmer, tv- och radioprogram

Filmer, tv- och radioprogram refereras av hävd ganska summariskt (kanske paradoxalt nog för att de är de mest komplicerade verken textkritiskt sett). För spelfilmer brukar t.ex. endast regissör, titel och produktionsår anges. Här får man själv avgöra vilken information som kan vara betydelsefull för läsaren. Filmer är en ganska flytande konstform och det verk som visades på biograferna är sällan identiskt med det som senare visades på tv eller utgavs på dvd. Om det är relevant för uppsatsen bör man alltså ange produktionsbolag, medieform (tv, dvd,

etc.) och distributionsår (som inte alltid är detsamma som produktionsår). Men huvudprincipen är alltså att koncentrera referensen till det väsentliga. Om filmen eller programmet finns – tillfälligt eller mera långvarigt – tillgängligt på internet bör detta anges (jfr nedan).

Filmer

¹ Michael Moore, *Roger & Me*, Warner Bros, 1989.

Tv-program

² *Debatt*, ”Sjukförsäkring och knark”, Sveriges television, 14/4 2011, Svt Play, http://svtplay.se/v/2395693/debatt/del_13_av_18?sb,p104688,1,f,-1 (2011-04-29), tillgänglig t.o.m. 2011-06-18.

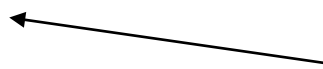
Radioprogram

³ *Studio ett*, ”Kungligt bröllop i London”, Sveriges radio, 2011-04-29.

Andrahandskällor

Du bör i regel alltid vända dig till originalkällan, men det finns situationer där man för enkelhetens skull kan referera en andrahandskälla, t.ex. av tillgänglighetsskäl. I flera fall kan det dessutom vara motiverat att referera till andrahandskällan för att visa varifrån man stötte på upplysningen eller citatet. Om du vill använda exempelvis ett citat som återges av en annan författare än upphovsmannen bör du hänvisa till både första- och andrahandskällan.

E.D. Hirsch, *Validity in Interpretation*, New Haven: Yale University Press 1967, s. 217;
citerad i D.C. Greetham, *Theories of the Text*, Oxford: Oxford University Press 1999, s. 182.

Om källan endast anger initialerna till författarens förnamn finns ingen anledning att söka efter de fullständiga namnen

Hur gör man med skrifter som saknar fullständig bibliografisk information?

Ibland går det inte att finna all nödvändig bibliografisk information. Det gäller ofta enklare trycksaker som flygblad, manifest och annat liknande som kan vara framställda privat. Om förlagsort av någon anledning saknas, så skriver man u.o., dvs. utan ort. Om inget årtal anges skriver man u.å., dvs. utan årtal. Om årtalet är känt men inte står angivet i boken kan årtalet sättas inom klamrar, t.ex. [1794]. Problemet infinner sig ofta också i äldre trycksaker: förlag är ju ett relativt nytt fenomen, och före 1800 finns i det i regel bara en tryckare (som då ofta

fungerade som ett förlag). Jfr ovan under Bok tryckt före 1900, Verk som saknar upphovsman eller redaktör och Anonymt författade verk samt verk utgivna under pseudonym.

Latinska förkortningar i källhänvisningar

En notapparat kan fungera utmärkt utan latinska förkortningar som annars traditionellt har haft en bred användning i Sverige och utomlands. Det finns t.o.m. goda skäl att inte använda dem. Dels är svenska läsare i regel mer förtrogna med svenska än latin, och förkortningarna kan leda till missförstånd. Dels kan en alltför kortfattad hänvisning (av typen: *ibid.*) leda till felaktigheter under redigeringsprocessen när man klipper och flyttar om i texten. Dessutom är användningen av vissa av dessa latinska förkortningar onödig i ett referenssystem där man ändå har bekväma förkortade referenser vid hänvisningar till samma källa. Fördelen med dessa förkortningar är att de är vedertagna internationellt, och om man skriver på engelska eller ett annat främmande språk kan det vara praktiskt att använda dem. Om man ska använda de latinska förkortningarna bör de dock användas korrekt.

Ibid. (förkortning för *ibidem*, på samma plats) refererar till ett verk som har återgivits omedelbart i föregående not. Den kan antingen specifikt referera till samma sida i detta verk, eller bara till verket.

Id. / idem (*idem*, densamma) refererar till tidigare (i omedelbar anslutning) nämnd författare eller utgivare och används för att undvika upprepning.

Op. cit. (förkortning för *opera citato*, i det citerade verket) refererar till ett tidigare anfört verk, dock inte i föregående not. Den används som förkortning när författaren vill referera till ny sida i detta verk.

Loc. cit. (förkortning för *loco citato*, på det citerade stället) refererar till samma sida i ett tidigare anfört verk, dock inte i föregående not.

Passim (på flera andra ställen) när man vill peka på stor frekvens eller hänvisa till ett flertal ställen i ett verk men av praktiska inte anser det möjligt att täcka in alla relevanta ställen i texten. Man kan då använda *et passim* eller *och passim*. Exempel: För exempel på hur termen identifikation används i Burke 1969, se s. 4, 6, 47 *et passim*. Användandet av *passim* är dock i de flesta fall ett tecken på slapphet, så man bör använda ordet med försiktighet.

Hänvisningar till antika källor med standardiserade kapitel- eller bokindelningar

Eftersom det finns ett otal utgåvor av antika källor använder man ofta ett standardiserat sätt att hänvisa till källan så att läsaren kan lokalisera stället, vilken utgåva eller översättning av verket som än finns till hands. För olika författare gäller då ibland olika system. Exempelvis citeras ibland Aristoteles retorik enligt Bekkers numrering samt radnummer:

Exempel: Aristoteles betonar hur varje ämne erbjuder flera alternativa lösningar, och att retoriken därför är konsten att hantera obestämligheter (*Retoriken*, 1357.a.5).

Problemet med denna hänvisning är att den i första hand avser den grekiska originaltexten, och i vissa översättningar saknas denna numrering. I de flesta retoriska handböcker är därför en referens till boknummer, delar/kapitel och i vissa fall stycke/paragraf att rekommendera (hänvisningarna till bok- och kapitelnummer nedan kan också skrivas med romerska siffror):

Exempel: Aristoteles betonar hur varje ämne erbjuder flera alternativa lösningar, och att retoriken därför är konsten att hantera obestämligheter (*Retoriken*, 1.2.11).

Exempel: I första hand betonar Quintilianus att talaren ska vara en rättskaffens man, en *vir bonus* (*Inst. Or.* 12.1.1).

Exempel: Cicero diskuterar de grekiska historikerna i *De oratore* (2.51–58).

Man klarar sig dock alltid med gängse referenser till sida i specifikt verk. Vid direkta citat från översättningar bör hänvisning *alltid* finnas till den specifika sidan i den citerade utgåvan. När en källa återkommer ofta i uppsatsen och citeras ett flertal gånger så kan man lämpligen använda löpande sidhänvisningar i texten. Vid första hänvisningen bör då hela referensen redovisas i en fotnot, då även de löpande referenserna kommenteras, exempelvis: ”Hänvisningar till *Ad Herennium* anges i fortsättningen direkt efter citatet i brödtexten”.

5. Käll- och litteraturförteckning

Alla källor som använts i uppsatsen ska listas i en käll- och litteraturförteckning. Mönstret för de bibliografiska hänvisningarna är närmast identiskt med den som redovisades för notapparatens ovan. Det som skiljer är främst att käll- och litteraturförteckningen listar posterna alfabetiskt, varför efternamnen ska stå före förnamnen. De bibliografiska posterna anges i bokstavsordning efter författarens efternamn. Om flera verk av samma författare används ska de ordnas inbördes kronologiskt med äldsta verket först. Därtill ska verken i käll- och litteraturförteckningen inte ange sidor eller kapitel som uppsatsen refererar till. Vad som däremot ska anges är vilka sidor anförda artiklar upptar i volymerna där de ingår – jfr exemplen nedan.

Det är sällan nödvändigt med en uppdelning mellan primärkällor och annan litteratur. Om uppsatsen använder flera olika typer av källor kan man däremot dela in källförteckningen i ytterligare underrubriker, t.ex. tryckta och otryckta källor. För källor från internet gäller samma regler som andra källor, dvs. man anger författare, titel och så vidare, men dessutom ska man ange hemsidans adress och det datum då man hämtade informationen från sidan. Internetkällor kan i regel inordnas under den reguljära litteraturförteckningen, men om man har många sådana källor som analysmaterial kan man ställa upp dem separat.

Här följer ett exempel:

Källor och litteratur

Otryckta källor

Nordiska museets arkiv

”Stadga i MannaSamfund. Antagen d. 24 Jan. 1819” (J.A. Hazelius arkiv, Almqvist L-Ö, II).

Uppsala universitetsbibliotek

Brev från C.J.L. Almqvist till P.D.A. Atterbom (G 8 g).

Övriga otryckta källor

Van Nostrand, Martin, ”’Jäl opp mur’. Skalmurar på södra Öland”, manuskript till en kommande bok, våren 2011 (hos uppsatsförfattaren).

Öhrberg, Ann, docent vid litteraturvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet, ”Retorik och etik”, föreläsning 2011-03-12.

Intervjuer

Informant 1, Förskolan Morkullan, Tallkrogen, Stockholms kommun. 10 flickor och 8 pojkar, enskilda intervjuer, 2011-01-13.

Jönsson, Frida, riksdagsledamot för Centern, Stockholm. Intervju 2010-08-02.

Litteratur

Aristoteles, *The "Art" of Rhetoric*, övers. John Henry Freese, [The Loeb Classical Library, 193] Cambridge: Harvard University Press 1926.

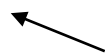
Burke, Kenneth, *Language as Symbolic Action – Essays on Life, Literature, and Method*, Berkeley: University of California Press 1966.

Eagleton, Terry, *Walter Benjamin or Towards a Revolutionary Criticism*, London: Verso 1981.

Hansson, Stina, *Från Hercules till Swea. Den litterära textens förändringar* (Skrifter utgivna av Litteraturvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet, 39), Göteborg: Litteraturvetenskapliga institutionen 2000.

—, [Rec. av] Birgitte Mral, *Talande kvinnor. Kvinnliga retoriker från Aspasia till Ellen Key*, *Samlaren* 122, 2001, s. 183–185.

—, ”Brevets väg från bunden till fri form. Brevskrivning och retorikundervisning”, Paulina Helgeson & Anna Nordenstam (red.), *Brevkonst*, Stockholm/Stehag: Symposion 2003, s. 31–44.

När du har flera verk av samma författare kan du använda långt tankstreck (= em dash) och kommatecken som nedflyttningstecken istället för att upprepa namnet; använd då gärna hängande indrag på linjalen för att skapa raka indrag

Jasinski, James, ”Ethos”, *Sourcebook on Rhetoric*, Thousand Oaks, CA: Sage Publications 2001, s. 229–233.

Kongl. Majts och Riksens ständers faststälte regerings-form dat. Sthlm den 2 maji 1720, Stockholm 1720.

McGee, Michael Calvin, “In Search of ‘the People’ – A Rhetorical Alternative”, *Contemporary Rhetorical Theory. A Reader*, John Lucaites, Celeste Condit, & Sally Caudill (red.), New York & London: Guilford Press 1999, s. 341–356.

[Palmblad, Vilhelm Fredrik], *Politisk camera optica. Föreställande i åtta taflor Sveriges framtid; sådan radicalismen, ohejdad, skulle densamma bereda*, Örebro 1840.

Perelman, Chaïm, "Retorik och filosofi", övers. Mats Rosengren, *Res Publica* 1993:24, s. 53–62.

Perelman, Chaïm & Lucie Olbrechts-Tyteca, *Traité de l'argumentation. La nouvelle rhétorique*, (5 uppl.) Bruxelles: Editions de l'Université de Bruxelles 1988.

Skinner, Quentin, *Reason and Rhetoric in the Philosophy of Hobbes*, Cambridge: Cambridge University Press 1996.

Svendsen, Janna, *Kekkonen i lys av sin retorikk. En retorisk og diskursiv analyse av Uhro Kaleva Kekkonens nyttårstale 1.1.1976*, C-uppsats framlagd vid Avdelningen för retorik, Litteraturvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet 2003.

6. Uppsatsens språk

Uppsatsen är en övning i akademisk prosa. Detta innebär att textens primära funktion är kunskapsöverföring, och språket ska anpassas efter detta ändamål. Du ska därför eftersträva största möjliga klarhet, i kombination med precision och koncentration. Dessutom är behärskningen av den vetenskapliga stilen av stor vikt. Brister i texten vad gäller t.ex. språklig korrekthet och akribi inverkar på författarens ethos som kunskapsförmedlare. Den tänkta mottagaren är en akademiskt skolad person med grundläggande kunskaper i retorisk terminologi. Allt detta innebär dock inte att du måste undvika färg och pregnans. En uttråkad läsare är i regel en okoncentrerad läsare.

De allvarligaste felen som rör framställningen i en uppsats är snarast innehållsliga, t.ex. när texten är osammanhängande och otydlig. När du är färdig med ett utkast inför handledningen: läs noga igenom hela texten. Går det att tydliggöra och fokusera argumentationen genom att arbeta med textbindning (se över användningen av, eller bristen på, förtydligande ord och fraser som "men", "eftersom", "därför", "således", "vidare menar jag att", "ett första belegg för påståendet är" osv.), eller genom att tydliggöra övergångar mellan styckena? Har varje stycke en tydlig poäng? Läs gärna högt för dig själv; då blir ofta oklarheter uppen-

bara som det är lätt att missa när man sitter framför datorn. Ibland kan argumentationens röda tråd förtydligas genom underrubriker som antyder tema eller slutsatser.

Argumentationen är uppsatsens stomme. Tänk på att det är din uppgift att leda läsaren genom alla tankeled som ligger bakom dina slutsatser. Se till att tesen eller teserna uttryckligen framgår och att dina avsnitt tydligt utmynnar i distinkta slutsatser. Ju tydligare du formulerar syfte och tes för varje enskilt avsnitt i uppsatsen, desto klarare bild får du själv av riktningen i argumentationen – och desto mer engagerande blir det för läsaren. Dina påståenden måste motiveras och dina bakgrundsbeskrivningar måste vara berättigade i förhållande till argumentationen i stort. Ett vanligt problem i uppsatser är att argumentationen är oklar ifråga om *vem* som påstår något. Var alltid tydlig så att läsaren är klar över om ett påstående ska tillskrivas dig eller tidigare forskning.

Ska framställningen vara personlig eller inte? Det finns inget som hindrar ett personligt anslag, särskilt i inledningen. Det är tillåtet att använda ”jag”, men var sparsam! Vad gäller att uttrycka värderingar så är det viktigt att skilja mellan analysen och t.ex. den avslutande diskussionen (där man kan ge utrymme för spekulationer och ett mera personligt anslag i diskussionen). Ingen analys är värderingsfri, men läsarens primära intresse ligger i hur du argumenterar utifrån dina frågeställningar och de argument du för fram, inte utifrån dina privata åsikter. Analysen bör alltså vara befriad från subjektivt tyckande. Man kan inte utan vidare påstå att Göran Perssons tal i Almedalen var misslyckat, eller tråkigt. Men efter en analys av samma tal kan man mycket väl komma fram till slutsatsen att det innehöll brister, att Persson valde fel argument i förhållande till en given publik, eller något annat – en sådan bedömning är enligt många en central del av den retoriska kritiken.

Vad som är personligt och alltför subjektivt i en akademisk text är delvis en stilfråga. Man ”tror”, ”tycker” eller ”känner” inte i en uppsats. Däremot kan man ”anta”, ”anse”, ”förmoda” eller ”hålla något för sannolikt”, men även sådana antaganden bör man generellt sett argumentera för. Stilnivån ska vara relativt formell och konsekvent. Undvik en alltför talspråklig stil. De stilideal som vi förespråkar är de för varje retoriker välkända dygderna klarhet, enkelhet och korrekthet!

Utrymmet här tillåter inte en omfattande handledning för språkriktighet, och det finns inte heller behov av en sådan eftersom det redan finns utförliga handledningar som du bör konsultera när du blir osäker på hur du ska skriva. Frågor om stavning, böjning och sammansättningar får du svar på i SAOL. Den är sökbar via Svenska Akademiens hemsida. Det går inte att helt förlita sig på ordbehandlingsprogrammets stavningskontroll, utan du måste kontrollera stavning genom noggrann korrekturläsning. Ta här gärna hjälp av en annan läsare.

Den bästa och mest utförliga språkhandboken för uppsatsskrivande (och annat skrivande) är Språkrådets *Svenska skrivregler*, vars tredje utökade upplaga utkom 2008. Där finns rekommendationer i språkriktighetsfrågor, anvisningar för förkortningar osv. Ett smidigt sätt att snabbt få information om sådana saker är också att gå in på Språkrådets hemsida <http://www.sprakradet.se/>. Här finns bl.a. en frågelåda där man kan skriva in fraser och sökord. Vill man exempelvis ta reda på Språkrådets rekommendationer kring konstruktionerna ”större än jag” eller ”större än mig” skriver man endast in någon av fraserna i sökrutan: <http://www.sprakradet.se/frågelådan>.

Vanliga språkproblem

Handledarens uppgift är inte att rätta studentens språkfel. Men eftersom förmågan att skriva klart, korrekt och effektivt ingår i betygskriterierna bör studenten under handledningen underrettas om det finns påtagliga problem i den språkliga framställningen. Här listas några språkproblem som ofta förekommer i retorikuppsatser. Listan kan du använda som checklista vid korrekturläsningen. För mera utförliga förklaringar av dessa och många andra språkfrågor, se *Språkriktighetsboken* (2005), utarbetad av Svenska språknämnden.

Böjningar av latinska och grekiska ord

Grundprincipen är att om en grekisk eller latinsk term har integrerats i svenskan så ska den kunna böjas i enlighet med svenskans regler, men om termen fortfarande är att betrakta som ett främmande ord bör man antingen använda originalspråkets böjning (i plural) eller göra omskrivningar. Jämför exempelvis:

paronomasi (sg.), paronomasier (pl.), kiasm (sg.), kiasmer (pl.), metafor (sg.), metaforer (pl.)
locus (sg.), loci (pl.); isocolon (sg.) isocola (pl.), topos (sg.), topoi (pl.)

Det finns förstås många gränsfall. Det är alltså korrekt att skriva en topos och flera topoi, men likaväl att använda topos också som pluralform (i likhet med ett epos flera epos). Undvik att böja främmande ord: *pathoset*, *actiot*, *narratier*, *synekdoke*, *doxat*, *decorumet* – även om några av dessa inte i strikt mening är fel, så riskerar man störa sin läsare. Det enklaste sättet att undvika sådana effekter brukar vara att göra omskrivningar, t.ex.: *hennes pathos* i stället för *pathoset*, *partier med narratio* är vanliga i hans texter i stället för *narratier* är vanliga i hans texter, *denna doxa* i stället för *doxat*, etc.

Satsradning

Satsradning – att ställa två huvudsatser bredvid varandra i samma mening utan ett bindeord som t.ex. *och* eller *men* – kan användas som ett stilgrepp och kallas med retorisk terminologi *asyndes*. Man bör dock i möjligaste mån undvika sådana konstruktioner i akademisk prosa. Detta gäller särskilt om den ena huvudsatsen inte förklarar den andra, exempelvis: ”Syftet med uppsatsen är att belysa Göran Perssons pathosargumentation, ethosargumentationen kommer inte beröras”.

Kolon eller semikolon?

Det är vanligt att blanda ihop semikolon (;) och kolon (:). Kolon ska användas när man förklarar, räknar upp eller ger exempel på något: ”Ekelöf gav ut tre diktsamlingar under 1950-talet: *Om hösten*, *Stroutnes* och *Opus incertum*.” Semikolon ska användas istället för punkt mellan satser i meningar som man inte vill avsluta, och där ett kommatecken inte passar. Detta bruk var vanligare i äldre svenska (Strindberg kunde skriva oändliga meningar med ett stort antal semikolon innan han satte punkt); och här bör man vara försiktig. Vanligare är att använda semikolonet *inte före* men *i* uppräknings: ”I uppsatsen har jag undersökt användningen av detta begrepp i tal och handböcker av Platon, Aristoteles och Isokrates; hos Cicero, Quintilianus och Vossius”; ”(Se Vickers 2002; jfr också Kennedy 2001)”.

Oidiomatiska fraser och klumpiga uttryck

Undvik att para ihop ord som svär mot vedertagen svenska. Ofta handlar det om en felvald preposition: ”Författaren hade invändningar på förslaget” är t.ex. inte korrekt: det ska vara ”Författaren hade invändningar *mot* förslaget”. ”I en bok med Strindberg framförs argumentet” är också oidiomatiskt: det ska vara ”I en bok *av* Strindberg framförs argumentet”. Ibland kan språkglädjen slå över i språkförvirring: i frasen ”det slutgiltiga frågetecknet...” prövar man läsarens tålamod vad gäller innovativt språk. Om du är osäker på din handledares anmärkningar på enskilda fraser, kolla upp konstruktionen i *Svenskt språkbruk* (2003).

Stilbrott

Försök att hålla en konstant stilnivå och undvik att blanda in talspråkliga uttryck (”Göran Persson *pratar* om...”) och byråkratiska fraser (”*Rörande* konstruktionen av ethos...”) som stör läsningen. Undvik användningen av ”dom” (istället för ”de” eller ”dem”) – det ger intryck av barnboksprosa.

Oklarhet, vaghet

Eftersträva konkretion och exakthet i alla lägen. Detta gäller också när uppsatsen är ett work-in-progress. De följande meningarna är t.ex. alltför vaga: ”Talets syfte är att informera om *olika saker* i banken”; ”Till det kommer teorier om den retoriska situationen samt om företagsledares retorik och *dess diskurs i stort*.” Strävan att hela tiden undvika oklarheter i språket är en ambition som tvingar en att komma underfund om vad man egentligen vill säga.

Syftningsfel

Syftningsfel hör till de allvarigare felen eftersom de kan leda till missförstånd – eller löje. Moderaterna hade för några år sen följande text på en affisch: ”Varför vill (s) driva Britta från sitt hus?” Om pronomenet ”hennes” hade använts så hade affischen kanske uppnått sitt syfte att skapa debatt om fastighetsskatten, snarare än om syftningsfrågan: vems hus syftar ni på egentligen?

Särskrivningar

Ett vanligt och ganska allvarligt fel är särskrivningar. Det är allvarligt eftersom det både kan orsaka missförstånd och – framför allt – eftersom det ger intryck av dålig behärskning av korrekt svenska. Regeln är att alla sammansättningar skrivs ihop. Vi uttalar ”konstmuseum” som ett ord och skriver alltså ihop orden – det ska *inte* stå ”konst museum”. Kanske är engelskan en orsak till detta vanliga språkfel i svenskan: där uttalar man ”art museum” som ett ord, men skriver det som två. Inte sällan skapar särskrivningar nya, inte avsedda betydelser: det ska vara ”kassaskåp” och inte ”kassa skåp”, det ska vara ”sjukgymnast” och inte ”sjuk gymnast” – om man nu inte syftar på en gymnast som är sjuk. Även sammansättningar med latinska termer ska skrivas ihop. Det heter ”ethosargument” och inte ”ethos argument”. Om du är osäker, uttala ordet: om det låter som ett sammanhängande ord så skriv ihop det. Du kan också slå upp i SAOL där de flesta vanliga sammansättningar listas.

Upprepningar

Onödiga upprepningar av ord kan skapa irritation. Om du vet vilka dina favoritord är, gör en sökning på dem för att se hur ofta de förekommer. Skriv om, eller använd datorns synonymlista.

Bindestreck och tankstreck

Enligt svensk akademisk standard används tankstreck i alla angivelser av intervaller tillfrån någonting, t.ex. s. 19–78, åren 1813–1917 och 1–14 juli. Tankstreck används också för tillskott och insprängda satser – som t.ex. den här – och som replikstreck. Bindestreck används framför allt vid avstavningar och i vissa typer av sammansättningar med siffror, som t.ex. 40-årskris, eller i tillfälliga eller ovanliga sammansättningar, som Quine-elev eller hyperbatontrötthet; i de senare fallen gör bindestrecken orden mera lättlästa.

Förkortningar

Undvik i möjligaste mån förkortningar i brödtexten. Skriv helst ut ord som till exempel, exempelvis, det vill säga, med flera. Om du ändå vill använda förkortningar, så utgå från *Svenska språknämndens skrivregler* eller SAOL. Förkortningarna ska skrivas med punkter och utan mellanslag: dvs./d.v.s., t.ex., fig., f.Kr., m.m., etc., osv./o.s.v. Om förkortningen slutar på ordets sista bokstav ska inte punkt användas, som i ca och kr – och jfr också fil.dr eller FD (det senare är ett särfall, och ska, i likhet med namnen DN och SvD, inte ha punkt).

f./ff.

Ofta används förkortningen f. eller ff. (f. = följande) i sidhänvisningar. Detta är inte nödvändigt och det går lika bra – ja, det är egentligen bättre – att skriva ut sidhänvisningarna med siffror. Istället för ”Se Lakoff 2001, s. 50 ff.”, skriv: ”Se Lakoff 2001, s. 50–52”. Problemet med f./ff. är att den ofta medför en osäkerhet. Vanligt är nämligen att f. betyder plus en sida och ff. betyder plus 2–5 sidor. Detta är emellertid ett oskick, och om man använder f./ff. bör förkortningarna användas i betydelseerna f. = plus en sida, ff. = plus två sidor.

Årtal och datum

I brödtext skriver man antingen ut ett datum med bokstäver eller förkortar det med siffror, antingen 13 december 1827 eller 13/12 1827. I noter och litteraturlista skrivs datumet 13/12 1827 eller (mera kompakt) 1827-12-13. Årtalen skrivs helst ut utan förkortningar, t.ex. 1939–1945.

Namn i brödtexten

Ha som vana att alltid ange både för- och efternamn första gången du refererar till en person i texten. I många fall är det också nödvändigt att presentera personen, om denna inte kan antas vara känd av läsaren: ”Som den amerikanske retorikforskaren Alan Gross har visat...”; ”den

ryska revolutionen är ett tema också i den turkiska författaren Nâzim Hikmets andra diktsamling där...”. Därefter anges normalt efternamn. Undvik att endast använda förnamn, för det kan uppfattas som alltför intimt. Astrid Lindgren bör alltså kallas för ”Lindgren”, inte ”Astrid”.

7. Riktlinjer för uppsatsens utformning

Uppsatsens längd

Uppsatsen ska vara omkring 25–30 sidor. Endast i särskilda fall kan undantag accepteras och då måste avvikelser från riktlinjerna kunna motiveras innehållsligt. Titelsida, innehållsförteckning och litteraturlista räknas inte in i det angivna omfånget. Materialredovisningar i form av bilagor, illustrationer m.m. går naturligtvis utanför de angivna gränserna.

Typstorlek, typsnitt och radavstånd

Texten ska vara skriven med 12 punkter (typstorlek) med 1,5 i radavstånd. Texten bör ha generösa marginaler, ca 2,5 cm. Valet av typsnitt är fritt, men ett sobert och tydligt typsnitt är att rekommendera. Brödtexten bör av läsvänlighetsskäl helst använda ett typsnitt med seriffer, dvs. med bokstäver med ”krokar” eller ”fötter”, t.ex. Times New Roman eller Garamond. Typsnitt utan seriffer – s.k. grotesktypsnitt (t.ex. Verdana eller Arial) – får bara användas i rubriker eller på titelsidor. Samma typsnitt som används i brödtexten bör också användas i fotnoter. Sätt gärna texten med rak högermarginal. Rak högermarginal kräver i regel avstavningar, men vänta med detta arbete tills texten är helt färdig. Använd *Svenska skrivregler* som rättesnöre för avstavningar.

Nytt stycke

Nytt stycke markeras helst med indrag. Indrag görs inte med mellanslagstangenten utan med tabben. Första stycket efter rubrik eller efter blankrad, som vid blockcitat, ska *inte* inledas med indrag. Det är också möjligt att använda blankrad istället för indrag. Märk väl att blankrad och indrag som markering för nytt stycke *inte* kan kombineras.

Rubrik- och rubrikhierarkier

Rubriker har ett viktigt informativt värde i uppsatsen. De underlättar förståelsen genom att ange tema och fokus i argumentationen. Tänk alltså över rubriksättningen noga. Du bör tydligt markera rubrikerna typografiskt, t.ex. genom större grad, fetstil eller annat typsnitt. Undvik mer än två rubrikhierarkier. Dessutom bör uppsatsens huvudavsnitt eller delar (obs ej ”kapitel”) numreras. En vanlig fråga är om underrubrikerna ska stå som de är eller om man ska använda ett hierarkiskt siffersystem av typen: 1., 1.1., 1.1.1., 1.1.2., etc. Båda varianterna är möjliga. Det hierarkiska sifferrubriksystemet är särskilt att rekommendera om uppsatsen har ett mer sammansatt system av underrubriker.

Paginerings

Uppsatsen ska pagineras, dvs. ges sidnumrering. Den första paginerade sidan är antingen sidan med innehållsförteckningen eller den första textsidan som följer efter innehållsförteckningen. Titelsidan ska alltså inte pagineras, och som regel räknas den inte heller i sidnumreringen (jfr denna handledning). Instruktionerna för utsättande av sidnumrering skiljer sig från ordbehandlingsprogram till ordbehandlingsprogram. I Microsoft Office Word 2007 (i vilket program denna text är skriven) kan man göra såhär för att undvika paginering av titelsidan:

1. Välj *Infoga sidnumrering*.
2. Inled numrering med 0 (klicka på *Infoga, Sidnummer, Formatera sidnummer*).
3. Placera pagineringen i sidfoten.
4. För att ta bort nollan på titelsidan, klicka på dialogruteikonen för *Utskriftsformat* på fliken *Sidlayout*, och klicka sedan på fliken *Layout*.
5. Där markerar du kryssrutan *Annorlunda förstasida* under *Sidhuvud och sidfot*. På så sätt tas sidfoten bort från din titelsida.

Kursivering av titlar etc.

Alla verk ska kursiveras, t.ex. Aristoteles *Retoriken* och Fritz Langs film *Metropolis*. Även tidningar, tidskrifter och namn på tv-program ska kursiveras, t.ex. *Aftonbladet* och *Kvällsöppet med Ekdal*. Artiklar, kapitel, uppsatser och andra delar av verk ska omges med citattecken, t.ex. ”Tidningsnotisens struktur” i Roland Barthes *Kritiska essäer* eller Södergrans dikt ”Världen badar i blod” i *Septemberlyran*. Ett undantag från regeln att verk ska kursiveras är förkortningar av verk som kan skrivas utan kursiv stil: t.ex. SAOL, SAOB, SvD, DN.

Bilder och annat grafiskt material

Använd gärna bilder i uppsatsen, givet att de har ett informativt värde. Om du använder färgbilder, tänk på att uppsatsen ofta skrivs ut och läses i svartvitt. Det är uppsatsförfattaren som själv måste se till att publicering av bilder inte medför upphovsrättsintrång. Du bör därför om möjligt ta kontakt med den som innehar upphovsrätten till bilden. Om du har hämtat exempelvis ett diagram från en annan källa bör du meddela detta i en bildtext eller i en fotnot, t.ex.:

Fig. 3. Shannon & Weavers kommunikationsmodell. Källa: Fiske 2004, s. 18.

Standardframsida

Din uppsats ska lämnas in med en standardframsida. Mallen kan ladda hem från hemsidan: <http://www.litvet.uu.se/student/Uppsatsskrivande>.

Börja med att infoga en sidbrytning längst ner på framsidan istället för att använda enter för att komma ner till nästa sida. Om du inte infogar en sidbrytning och sedan ändrar något på framsidan efter att du har skrivit hela uppsatsen så kan det hända att rubriker och sidnummer flyttas i uppsatsen.

8. Opposition och examination

Inlämning av uppsatsen

Uppsatsen skickas in via e-post till handledares och andra på kursen undervisande lärares urkundsadress: [förnamn].[efternamn].uu@analys.orkund.se. Urkund kollar texten mot nätet m.m. för att kontrollera att det inte förekommer plagiat. Analysen på urkund drar ibland ut på tiden, och om du är ute i sista minuten bör du samtidigt skicka uppsatsen till din handledares vanliga e-postadress. Den färdiga uppsatsen ska skickas in i antingen doc-, docx, rtf- eller pdf-format. Uppsatsen kommer därefter att läggas ut på Studentportalen. Märk väl att dessa instruktioner för inlämning kan ändras från termin till termin: hör alltså med den kursansvariga läraren om vad som gäller.

Checklista inför inlämningen

1. Titelsida: se till att all nödvändig information finns om institution, handledare (obs stava namn korrekt!), år etc.
2. Har du paginerat uppsatsen?
3. Se till att innehållsförteckningen stämmer med rubrikerna i texten.
4. Gå igenom noterna en för en: är hänvisningarna konsekventa? Jämför med litteraturlistan och se till att titlar etc. anges på samma sätt.
5. Kolla *alla* citat och titlar på anförda verk. Är de korrekt återgivna?
6. Korrekturläs texten. Be dessutom någon annan att korrläsa texten – det finns alltid saker man själv missar.
7. Se slutligen till att uppsatsen ser snygg ut rent grafiskt. Jfr gärna med andra akademiska texter.

Opposition

Alla uppsatser ventileras slutligen inför seminariet, dvs. de undergår granskning och försvar. Detta är en viktig slutpunkt på arbetet och opponenter måste ta sig an uppgiften med respekt för respondentens (uppsatsförfattarens) arbete. Oppositionen är en del av examineringen, men också ett tillfälle för författaren att få ordentlig respons på sitt arbete.

Oppositionen följer en vedertagen modell som gäller för examensuppsatser på alla nivåer. Inledningsvis ger seminariets ordförande respondenten ordet. Han eller hon får tillfälle att påpeka eventuella fel som upptäckts efter inlämningen av uppsatsen. Opponenten ska därefter först kort och utan värderingar redogöra för uppsatsens innehåll, inte bara vad den avser att göra *utan också vilka resultat den kommer fram till*. Därefter frågas respondenten om han/hon tycker att sammanfattningen var rättvisande. Sedan inleds en dialog där opponenter meddelar sina synpunkter och ställer frågor till respondenten. Observera att respondenten alltid måste få chansen att kommentera framställda synpunkter och försvara sig mot kritik.

Tyngdpunkten i oppositionen ska ligga på de delar av uppsatsen som är mest angelägna att diskutera. Följande kan vara aktuellt att begrunda:

- Vad är författarens syfte, frågeställning och metod? Besvaras frågeställningen i texten? Är det ett övertygande resonemang? Fungerar metoden?
- Vilka teoretiska grundantaganden baseras texten på? Hur används de? På vilket sätt är de betydelsefulla? Fungerar de för den analys som görs? Vad kan man se för problem?

- Granska vilken typ av källor och fakta som argumentationen stöder sig på. Verkar urvalet av källor rimligt med tanke på avgränsning, syfte, metod och argumentation? Saknas relevant litteratur? Är tolkningarna av källor och resonemang rimliga, eller förekommer missuppfattningar?
- Uppsatsens *akribi*, dvs. dess vetenskapliga noggrannhet och exakthet, ska granskas noga inför oppositionen. Är språket korrekt? Är citaten korrekt återgivna? Följer uppsatsen de anvisningar om formalia som ges i denna handledning? Resultatet av denna genomgång meddelas endast mycket kortfattat under ventileringen. Opponenten ska ge respondenten en erratalista över formella fel, t.ex. stavfel, skrivfel, citatfel, graverande grammatiska fel, formella brister i notapparat och källförteckning.
- Uppsatsen ska granskas som färdig produkt, men i vissa fall kan det finnas anledning att diskutera hur idéerna i uppsatsen kan utvecklas.

Opponenten avslutar med att ge en kort sammanfattande och värderande beskrivning av uppsatsen. Därefter lämnar han eller hon en erratalista över upptäckta fel i uppsatsen. Efter genomförd opposition vidtar en allmän diskussion där seminariet har chansen att ställa frågor och ge synpunkter till respondenten.

Kriterier för en väl genomförd opposition

Opponenten har uppgiften att kritiskt granska uppsatsen, och däri ligger att belysa och värdera dess utgångspunkter, argumentation, noggrannhet och resultat. Opponenten har genomfört sitt uppdrag på ett bra sätt om han eller hon förmår genomlys *både* uppsatsens förtjänster och brister. Oppositionen ska vara väl förberedd och klart upplagd med sikte på det väsentliga. Opponenten ska, i den mån tiden tillåter, ha satt in sig i materialet för uppsatsen. Om uppsatsen handlar om tio tal av Göran Persson bör alla tal läsas, och om uppsatsen handlar om Rhonda Byrnes new age-bok *The Secret*, så bör också den läsas. Opponenten får slutligen inte glömma det informativa åliggande som ligger i uppdraget: den som själv inte har läst uppsatsen ska efter ventileringen ha en klar bild av uppsatsens resultat.

Efter ventileringen

Som uppsatsförfattare har du efter ventileringen möjlighet att lämna in en ny version av uppsatsen. Där kan uppsatsen förbättras genom att smärre formella och språkliga fel och brister rättas till. Större ändringar som gäller argumentation, disposition och slutsatser är inte tillåtna.

Se till att du får tillgång till respondentens erratalista som han eller hon ska lämna in efter oppositionen.

Den korrigerade uppsatsen ska slutligen publiceras och arkiveras i DiVA, det Digitala Vetenskapliga Arkivet, där den blir sökbar och allmänt tillgänglig. Instruktioner för publicering finner du på <http://littvet.uu.se/student/Uppsatsskrivande/>, samt i denna lathund:

http://www.uu.se/digitalAssets/300/300978_3lathund_registrera_uppsats2014.pdf

Uppsatsen ska laddas upp som ett dokument i pdf-format. Om du trots institutionens beslut om att alla uppsatser ska publiceras i DiVA inte vill att din uppsats ska publiceras och därmed offentliggöras så kan du, när du laddat upp uppsatsen, välja alternativet ”endast arkivering”. Du kan inte avstå från arkiveringen. Ditt betyg kommer att registreras först när du har lämnat in en slutgiltig version av din uppsats till institutionen, vilket du gör när du laddar upp uppsatsen i DiVA.

Om du får problem med att publicera och arkivera uppsatsen i DiVA eller att göra om den till PDF så kan du höra av dig till Emma Hortlund, emma.hortlund@littvet.uu.se.

Inom 25 dagar efter ventileringen skickar examinatorn betyg och omdöme per mejl. Alla studenter har rätt till ett skriftligt omdöme som motiverar betyget. Om du menar att du fått ett felaktigt betyg har du rätt att få en omprövning. En annan lärare kommer då att bedöma din uppsats. Kontakta då studierektorn vid institutionen.

Ett inte ovanligt utfall är att en uppsats får en ”rest”. Det innebär att den måste omarbetas på en eller flera punkter innan ett betyg kan sättas. Beskedet lämnas av examinator efter ventileringen som då också väntar med att dela ut betyg och skriftligt omdöme tills den reviderade uppsatsen har lämnats in.

Men vad händer om uppsatsen inte får godkänt? Om examinatorn finner att uppsatsen inte lever upp till de grundläggande kraven för en godkänd uppsats och att det inte finns möjligheter att utifrån några få anvisningar åtgärda bristerna, kan han eller hon ge uppsatsen underkänt (U). Av examinatorns omdöme ska tydligt framgå på vilka grunder som uppsatsen underkänns. Studenten har rätten att i omarbetat skick lägga fram sin uppsats för förnyad prövning.

Betygskriterier för uppsats, Retorik C

KRAV OCH MÅLRELATERADE KRITERIER
G: Aktivt deltagande i handledning och förekommande seminarier
G: Fullgörande av förekommande opponentuppdrag
G: Författande av en vetenskaplig uppsats i enlighet med för kursen gällande anvisningar
1. Studenten ska ha redovisat fördjupade kunskaper i teori och metod i förhållande till tidigare stadier. För respektive betygssteg ska studenten:
G: Ha redovisat vissa fördjupade kunskaper i teori och metod
VG: Ha redovisat mycket god förmåga att kritiskt reflektera över och med självständighet tillämpa teori och metod
2. Studenten ska ha redovisat förmågan att överblicka och värdera relevant forskning inom det för uppsatsen aktuella ämnesområdet. För respektive betygssteg ska studenten:
G: Ha redovisat förmågan att översiktlig överblicka och värdera viss relevant forskning inom det för uppsatsen aktuella ämnesområdet
VG: Ha redovisat förmågan att självständigt identifiera och överblicka den relevanta forskningen inom det för uppsatsen aktuella ämnesområdet och därtill relatera den till den egna forskningsuppgiften
3. Studenten ska ha redovisat förmågan att med självständighet kunna tillämpa teoretiska perspektiv på ett avgränsat material och nå egna resultat. För respektive betygssteg ska studenten:
G: Ha redovisat förmågan att med någon självständighet kunna tillämpa teoretiska perspektiv på ett avgränsat material och nå vissa egna resultat
VG: Ha redovisat stor förmåga att självständigt kunna tillämpa relevanta teoretiska perspektiv på ett väl avgränsat material och nå egna nya och värdefulla resultat
4. Studenten ska ha redovisat förmågan att kunna planera och genomföra ett vetenskapligt forskningsarbete inom en avgränsad tid. För respektive betygssteg ska studenten:
G: Ha redovisat förmågan att till största delen kunna planera och genomföra ett vetenskapligt forskningsarbete inom i princip avgränsad tid
VG: Ha redovisat god förmåga att självständigt och disciplinerat kunna planera och genomföra ett vetenskapligt forskningsarbete av en viss komplexitet helt inom avgränsad tid
5. Studenten ska ha redovisat förmågan att i skrift uttrycka sig klart, korrekt och med vetenskaplig stringens. För respektive betygssteg ska studenten:
G: Ha redovisat viss utveckling av sin förmåga att i skrift uttrycka sig klart, korrekt och med vetenskaplig stringens, inklusive en grundläggande behärskning av formalia
VG: Ha redovisat mycket god förmåga att i skrift uttrycka sig klart, korrekt och med synnerligen god vetenskaplig stringens, inklusive en fullständig behärskning av formalia

9. Vidare läsning

Handböcker och antologier om retorikvetenskaplig teori och metod

Listan nedan ger exempel på några introducerande böcker om retorikvetenskaplig teori och metod. I förteckningen blandas nyskrivna handböcker med samlingar av mer eller mindre klassiska texter. Det finns ett överflöd av antologier om retorisk analys och retorisk teori. Särskilt i USA, där retoriken har en stark ställning i den högre utbildningen genom ämnen som Speech, Rhetoric & Composition och Rhetoric & Communication, ges det ut många sådana handböcker. Men som listan nedan antyder har man även i Norden börjat producera introducerande artikelsamlingar om retorisk analys eller retorisk kritik. Ett par av dem kan bara läsas på danska, men det ska inte avskräcka dig från att försöka.

Bizzell, Patricia & Bruce Herzberg (red.), *The Rhetorical Tradition. Readings from Classical to the Present*, Boston, MA: Bedford/St. Martin's 2001.

Brummett, Barry, *Rhetoric in Popular Culture*, New York: St Martin's Press 1994.

Enos, Richard Leo & Lois Peters Agnew (red.), *Landmark Essays on Aristotelian rhetoric*, Mahwah, N.J. : Hermagoras Press/Lawrence Erlbaum 1998.

Farrell, Thomas B. (red.), *Landmark essays on Contemporary Rhetoric* (Landmark Essays, 15), Mahwah, N.J.: Hermagoras Press 1998.

Foss, Sonja K., *Contemporary Perspectives on Rhetoric*, 3 uppl., Long Grove, Il.: Waveland 2002.

—, *Rhetorical Criticism. Exploration and Practice*, 4 uppl., Long Grove, Il.: Waveland 2009.

—, *Feminist Rhetorical Theories*, 4 uppl., Long Grove, Il.: Waveland 2006.

Harris, Randy Allen (red.), *Landmark Essays on Rhetoric of Science: Case Studies* (Landmark Essays, 11), Mahwah, N.J.: Hermagoras Press/Lawrence Erlbaum 1997.

Hart, Roderick P., & Suzanne M. Daughton, *Modern Rhetorical Criticism*, 3 uppl., Boston, MA: Pearson 2004.

Jørgensen, Charlotte & Lisa Villadsen (red.), *Retorik. Teori og praksis*, København: Samfundslitteratur 2006.

Kallendorf, Craig (red.), *Landmark Essays on Rhetoric and Literature* (Landmark Essays, 16), Mahwah, N.J.: Hermagoras Press 1999.

Kjeldsen, Jens, *Retorik idag. Introduktion till modern retorikteori*, övers. Sven-Erik Torhell, Lund: Studentlitteratur 2008.

Klujeff, Marie Lund & Hanne Roer (red.), *Retorikkens aktualitet. Grundbok i retorisk analyse*, København: Hans Reitzels forlag 2006.

Kuypers, Jim A. (red.), *Rhetorical Criticism. Perspectives in Action* (Lexington Studies in Political Communication), Lanham, MD: Lexington Books 2009.

Lucaites, John, Celeste Condit, & Sally Caudill (red.) *Contemporary Rhetorical Theory. A Reader*, New York & London: Guilford Press 1999.

Schiappa, Edward (red.), *Landmark Essays on Classical Greek Rhetoric* (Landmark Essays, 3), Davis, Calif.: Hermagoras Press/Lawrence Erlbaum, 1994.

Waddell, Craig (red.), *Landmark Essays on Rhetoric and the Environment* (Landmark Essays, 12), Mahwah, N.J.: Hermagoras Press/Lawrence Erlbaum 1998.

Lexikon och uppslagsböcker i retorik

Enos, Theresa (red.), *Encyclopedia of Rhetoric and Composition. Communication from Ancient Times to the Information Age*, New York & London: Garland Publishing 1996.

Lanham, Richard A., *A Handlist of Rhetorical Terms*, 2 uppl., Berkeley: University of California Press 1991.

Lausberg, Heinrich, *Handbuch der literarischen Rhetorik. Eine Grundlegung der Literaturwissenschaft*, 2 upplagan, München: Max Hueber Verlag 1973.

—, *Handbook of Literary Rhetoric. A Foundation for Literary Study*, övers. Matthew T. Bliss, Annemiek Jansen & David E. Orton, Leiden: Brill 1998.

Sloane, Thomas O. (red.), *Encyclopedia of Rhetoric*, (red.), Oxford: Oxford University Press 2001.

Ueding, Gert (red.), *Historisches Wörterbuch der Rhetorik*, bd 1–9, Tübingen: Max Niemeyer Verlag 1992–2009.

Tidskrifter av intresse för retoriker

Tidskrifterna nedan finns i begränsad utsträckning tillgängliga på Uppsala universitetsbibliotek. Där, liksom på Kungl. biblioteket samt på Sveriges övriga universitetsbibliotek, finns en hel del tidskrifter som elektronisk resurs. Men det bästa sättet att få tillgång till dem är genom tidskriftsdatabaser. Den primära databasen är JSTORE. För andra internationella böcker och artiklar, pröva också EBSCO host och SAGE journals online, m.fl. Du får tillgång till databaserna genom Carolinas databassök: <http://www.ub.uu.se/sv/Sok/Databaser/>.

Advances in the History of Rhetoric (American Society for the History of Rhetoric), 1997–
<http://www.tandf.co.uk/journals/UHR>.

Argumentation. An International Journal on Reasoning, 1987–
<http://www.springer.com/philosophy/logic+and+philosophy+of+language/journal/10503>.

Kairos. A Journal of Rhetoric, Technology, and Pedagogy, 1996–
<http://kairos.technorhetoric.net/>.

Philosophy and Rhetoric, 1968–
http://muse.jhu.edu/journals/philosophy_and_rhetoric/.

Poetics Today, 1979–
<http://poeticstoday.dukejournals.org/>.

Rhetoric & Public Affairs
<http://msupress.msu.edu/journals/rpa/>.

Rhetoric Review. A Journal of Rhetoric and Composition, 2000–
<http://www.rhetoricreview.com/>.

Rhetoric Society Quarterly (The Rhetoric Society of America), 2000–
<http://www.tandf.co.uk/journals/titles/02773945.asp>.

Rhetorica. A Journal of the History of Rhetoric (The International Society for the History of Rhetoric), 1983–
<http://ucpressjournals.com/journalSoc.asp?j=rh>.

Rhetorica Scandinavica. Tidskrift för skandinavisk retorikforskning, 1997–
<http://www.retorikforlaget.se/rhetorica-scandinavica/>.

Rhetorical Review. The Electronic Review of Books on the History of Rhetoric, 2003–2010
<http://www.nnrh.dk/RR/>.

Quarterly Journal of Speech (National Communication Association, NCA)
<http://www.tandf.co.uk/journals/rqjs/>.

Western Journal of Communication (Western States Communication Association, WSCA),
1937–
<http://www.westcomm.org/publications/WesternJournal.asp>.

Uppsatshandledningar och formalia

Det finns många skilda referenssystem i bruk. Man brukar ofta skilja mellan de s.k. Oxford- och Harvardsystemen för hänvisningar i noter och litteraturlista. I Oxford placeras referensen i noten, första gången med fullständig bibliografisk redovisning och sedan med en förkortad referens. Harvard å andra sidan använder i huvudsak förkortade hänvisningar i brödtexten. Det är en variant av Oxfordsystemet som används i denna handledning.

Ett inflytelserikt – och nästan lika gammalt – konkurrerande referenssystem är *Chicago Manual of Style* (liksom Oxford är den över hundra år gammal); och en annan tillika i USA mycket använd handledning är *The MLA Style Sheet* (Modern Language Association) som främst används inom litteratur- och språkvetenskaper. Både MLA och Chicago förordar löpande hänvisningar inom parentes. Både dessa guider innehåller mycket mer än bara ett referenssystem, och för dig som är intresserad av hur man skriver korrekt akademisk (amerikansk) engelska är dessa utmärkta handledningar.

Deakin University, “Documentary-note (Oxford)”, <http://www.deakin.edu.au/current-students/assets/resources/study-support/study-skills/oxford.pdf>, (2011-08-22).

Johannesson, Kurt och Skuncke, Marie-Christine, *Lathund för doktorander och uppsatsförfattare*, Uppsala: Litteraturvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet 1995.

Kvale Steinar & Svend Brinkmann, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, 2 uppl., övers. Sven-Erik Torhell, Lund: Studentlitteratur 2009.

Lindblad, Inga-Britt, *Uppsatsarbete. En kreativ process*, Lund: Studentlitteratur 2006.

MLA Handbook for Writers of Research Papers, 7 uppl., New York: The Modern Language Association of America 2009.

The Chicago Manual of Style, 15 uppl, Chicago, Ill.: University of Chicago Press 2003

Språk och grafisk utformning

Hellmark, Christer, *Typografisk handbok*, 3 uppl., Stockholm: Ordfront förlag 1998.

Språkriktighetsboken (Skrifter utgivna av Svenska språknämnden, 93), Stockholm, Norstedts akademiska förlag 2005.

Språkrådet. Institutet för språk och folkminnen, <http://www.sprakradet.se/>.

Svenska akademiens ordlista över svenska språket, Stockholm: Svenska akademien, 2006
http://www.svenskaakademien.se/svenska_spraket/svenska_akademiens_ordlista/saol_pa_natet/ordlista.

Svenska skrivregler (Språkrådets skrifter, 8), Stockholm: Liber 2008.

Svenskt språkbruk. Ordbok över konstruktioner och fraser. Utarbetad av Svenska språknämnden, Stockholm, Norstedts ordbok 2003.